

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Vybrané trestné činy proti svobodě

Bc. Iva Tomášková

Plzeň

2017

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Iva TOMÁŠKOVÁ**

Osobní číslo: **R13M0224P**

Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**

Studijní obor: **Právo**

Název tématu: **Vybrané trestné činy proti svobodě**

Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Historický vývoj v ČR
3. Významné pojmy
4. Platná právní úprava
5. Vybrané trestné činy proti svobodě
6. Trestání
7. Srovnání se slovenskou právní úpravou
8. Náměty de lege ferenda
9. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 2 vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.
- Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 6. vydání. Praha: Leges, 2016.
- Drašík, A. a kol.: Přehled judikatury Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti II. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2009.
- Drašík, A. a kol.: Trestní zákoník: Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015.
- Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7 vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014.
- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné: Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2014.

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Jindřich Fastner

Katedra trestního práva

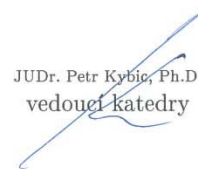
Datum zadání diplomové práce: **21. března 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2017**

Doc. JUDr. Jan Panly, CSc.
děkan

JUDr. Petr Kybice, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. září 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2017

Poděkování:

Děkuji JUDr. Jindřichu Fastnerovi za odborné vedení a rady při zpracování mé diplomové práce. Dále děkuji všem přátelům a rodině za pochopení a podporu během celého mého studia.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Historický vývoj v ČR.....	3
2.1. Kodifikace trestního práva po roce 1918.....	3
2.1.1. Trestní zákon z roku 1950.....	4
2.1.1.1. Vybrané trestné činy.....	5
2.2.2. Trestní zákon z roku 1961.....	6
2.2.2.1. Vybrané trestné činy.....	7
3. Významné pojmy dle současné právní úpravy.....	8
3.1. Trestný čin a jeho obecné znaky.....	8
3.2. Skutková podstata základní a kvalifikovaná.....	9
3.2.1. Vztah k přitěžujícím okolnostem.....	10
3.3. Objekt trestného činu.....	10
3.4. Objektivní stránka trestného činu.....	11
3.5. Subjekt trestného činu.....	12
3.5.1. Pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.....	13
3.5.2. Spolupachatelství.....	13
3.5.3. Účastenství.....	14
3.6. Subjektivní stránka trestného činu.....	14
3.6.1. Zavinění a omyl.....	16
3.7. Příprava a pokus.....	17
4. Platná právní úprava.....	19
4.1. Vybraná práva a svobody v právním řádu ČR.....	19
4.1.1. Ústavní pořádek.....	19
4.1.1.1. Osobní svoboda.....	19
4.1.1.2. Ochrana majetku.....	20
4.1.1.3. Nedotknutelnost obydlí.....	20
4.1.2. Evropská úmluva o ochraně lidských práv.....	21
4.2. Zařazení vybraných trestných činů v trestním zákoníku.....	21
4.3. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.....	22
4.4. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob.....	23
5. Vybrané trestné činy proti svobodě.....	25
5.1. Omezování osobní svobody.....	25
5.1.1. Základní charakteristika.....	25

5.1.2. Omezování osobní svobody vs. zbavení osobní svobody.....	28
5.1.3 Omezování osobní svobody vs. braní rukojmí.....	28
5.2. Loupež	28
5.2.1. Základní charakteristika.....	29
5.2.2. Loupež vs. omezování osobní svobody	31
5.2.3. Loupež vs. vydírání.....	32
5.3. Vydírání	32
5.3.1. Základní charakteristika.....	33
5.3.2. Vydírání vs. znásilnění/sexuální nátlak	36
5.3.3. Vydírání vs. krádež	36
5.4. Porušování domovní svobody.....	36
5.4.1. Základní charakteristika.....	37
5.4.2. Porušování domovní svobody a krádež	39
5.4.3. Porušování domovní svobody a loupež	39
6. Trestání.....	40
6.1. Trestání dle trestního zákoníku.....	40
6.1.1. Upuštění od potrestání	41
6.1.2. Peněžitý trest.....	42
6.1.3. Trest odnětí svobody.....	42
6.1.3.1. Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody	43
6.1.3.2. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody.....	44
6.1.3.3. Mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody.....	45
6.1.3.4. Ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.....	46
6.1.3.5. Podmíněné propuštění a přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení.....	46
6.2. Trestání mladistvých.....	47
6.3. Trestání právnických osob.....	49
7. Srovnání se slovenskou právní úpravou.....	50
7.1. Úprava trestných činů na Slovensku.....	50
7.1.1. Pojem trestného činu na Slovensku	50
7.2. Vybrané trestné činy	52
7.2.1. Obmedzovanie osobnej slobody	52
7.2.2. Lúpež.....	54
7.2.3. Vydieranie.....	56

7.2.4. Porušovanie domovej slobody	57
8. Náměty de lege ferenda	59
8.1. K právní úpravě	59
8.2. K možnostem prevence.....	60
9. Závěr.....	62
Resumé	63
Seznam pramenů a literatury	64

1. Úvod

Lidská práva a svobody, jejich zaručení a ochrana ze strany státu jsou jedním ze základních znaků demokratického právního státu. Každý člověk je nositelem práva na svoji osobní svobodu, svobodu pohybu, rozhodování, myšlení, vyznání a mnoha dalších. Je úkolem státu zaručit poskytování ochrany těmto právům a možnost se jich dovolat.

Jedním ze způsobů ochrany poskytované těmto právům je ochrana na trestněprávní úrovni, spočívající ve zjišťování, stíhání a trestání takových činů, které neoprávněně zasahují do výkonu vybraných práv a svobod jednotlivce. Účelem trestání pachatelů trestných činů není pouze potrestání a výchovné působení na samotného pachatele, ale zejména ochrana společnosti před společensky škodlivými činy prostřednictvím prevence, která spočívá v působení na potenciální pachatele trestných činů.

Tato práce se zabývá vybranými trestnými činy proti svobodě, a to omezováním osobní svobody, loupeží, vydíráním a porušováním domovní svobody. Výběr trestných činů není náhodný. Na tyto trestné činy jsem se rozhodla zaměřit proto, že se v naší společnosti objevují velice často a jejich oběti se může stát (a často také stává) každý z nás. Stejně tak pachatelem takového činu může být kterákoli trestně odpovědná osoba bez požadavku zvláštní vlastnosti či způsobilosti.

Účelem první kapitoly je stručně nastínit vývoj úpravy trestního práva po vzniku samostatné Československé republiky až dodnes. Zvláště je věnována pozornost trestním zákonům z roku 1950 a 1961, zejména pak úpravě vybraných trestných činů proti svobodě zde upravených. V kapitole druhé jsou vysvětleny základní pojmy z oblasti trestního práva vztahující se k problematice, zejména samotný pojem trestného činu, jeho obecné a typové znaky a vývojová stádia. Třetí kapitola přináší ucelený přehled platné právní úpravy, kdy je pozornost věnována jak úpravě konkrétních práv a svobod tvořících objekty vybraných trestných činů, a to na ústavní a mezinárodní úrovni, tak zařazení vybraných trestných činů v systematice zvláštní části trestního zákoníku. Pozornost je také věnována právní úpravě v případě mladistvých pachatelů a právnických osob. Dále práce obsahuje rozbor základních a kvalifikovaných skutkových podstat vybraných trestných činů a jejich vztahů s jinými trestnými činy s přihlédnutím k judikatuře. Navazující kapitola poskytuje základní přehled o trestání za vybrané

trestné činy se zaměřením na trest odnětí svobody a peněžitý trest. Práce také poskytuje náhled do úpravy dané problematiky na Slovensku a její srovnání s českou úpravou. Závěrem se práce zabývá náměty de lege ferenda, zejména se zaměřením na prevenci páčání vybrané trestné činnosti.

2. Historický vývoj v ČR

2.1. Kodifikace trestního práva po roce 1918

Vznik samostatné Československé republiky v roce 1918 s sebou přinesl potřebu rozsáhlých kodifikačních prací včetně trestní oblasti. Na základě recepční normy z roku 1918 došlo převzetí rakouského trestního zákona o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852 a trestního řádu z roku 1873. Pro oblast Slovenska však platily předpisy uherské, a to trestní zákon z roku 1878, zákon o přestupcích z roku 1879 a trestní řád z roku 1896, čímž vznikala dvojkolejnost právní úpravy. Vzhledem k celkové nepřehlednosti právní úpravy a k normám nevyhovujícím nové státní formě bylo nutné vytvořit trestněprávní normy nové. I přes rozsáhlé kodifikační práce se nepodařilo vydat žádný jednotný zákoník a oblast trestního práva byla dále upravena pouze řadou dílčích zákonů, např. zákonem na ochranu republiky z roku 1923, zákonem o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1923, zákonem o ochraně cti z roku 1933 a dalšími. Kodifikační práce byly zastaveny na základě pádu první republiky a nastolení mnichovského diktátu.

Po skončení druhé světové války představoval jednu z prvních změn v oblasti trestního práva dekret prezidenta republiky o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, na základě kterého měli být potrestáni všichni okupanti dopustivší se vybraných trestných činů v době nesvobody na českém a slovenském národě.

V souvislosti s nástupem komunistické strany k moci roku 1948 došlo ke značnému posílení represivního poslání trestního práva, které nyní mělo představovat zejména prostředek k dosažení cílů nového režimu. Do této oblasti spadal zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidové demokratické republiky. Tento zákon v jednotlivých hlavách obsahoval ustanovení o trestných činech proti státu, vnější a vnitřní bezpečnosti státu a mezinárodním vztahům. Účelem zákona bylo stíhání odpůrců nového režimu a sankce, které se zde objevovaly, byly velice přísné. Navazujícím zákonem o státním soudu (232/1948 Sb.) byl zřízen státní soud se sídlem v Praze, který rozhodoval o činech podle zákona na ochranu lidové demokratické republiky ve stanovených případech. Osoby, které byly právoplatně odsouzeny za některý z taxativně uvedených činů, pak mohly být umístěny do táborů nucené práce spravovaných ministerstvem vnitra, a to na základě zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce. O necelé dva roky později pak došlo

přijetí jednotného trestního zákona č. 86/1950 Sb. a trestního řádu č. 87/1950 Sb. (teprve tehdy došlo ke zrušení rakouského trestního řádu z roku 1873, již v roce 1956 pak došlo k přijetí nového trestního řádu).

Novela trestního zákona roku 1956 mimo jiné zrušila trest odnětí svobody na doživotí, který byl nahrazen trestem odnětí svobody na 25 let. Také tam, kde zákon ukládal pouze trest smrti, bylo nově možné místo něj uložit trest odnětí svobody na 25 let. Veškerá ustanovení zvláštní části, která by vylučovala možnost uložení podmíněného trestu či snížení trestu, byla zrušena.

Přijetí socialistické ústavy roku 1960 bylo spouštěčem další kodifikační vlny, na jejímž základě došlo k přijetí zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (TŘ; s četnými novelami účinný až dodnes) a trestního zákona (140/1961 Sb.). Trestní zákon z roku 1961 prošel až do roku 1989 celkem osmi novelami, z nichž nejrozsáhlejší byla novela na základě zákona č. 56/1965 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. Změny se týkaly především zvláštní části, z obecné části pak především úpravy trestání. Velice významnou novelu pak představuje zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, která znamenala mimo jiné zrušení trestu smrti, jehož nepřipustnost byla později uznána Listinou základních práv a svobod (LZPS). Se změnami platil trestní zákon z roku 1961 až do přijetí zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (TZ).

2.1.1. Trestní zákon z roku 1950

Trestní zákon z roku 1950 byl jedním z výsledků tzv. právníkové dvouletky, jejímž účelem bylo vypořádat se se značně roztržtější právní úpravou po období druhé světové války. Jako účel zákona zde zákonodárce uváděl v § 1 „ochranu lidově demokratické republiky, její socialistické výstavby, zájmů pracujícího lidu a jednotlivce a dodržování pravidel socialistického soužití“. Zákon se vyznačoval třídním charakterem a poměrně přísnými tresty, jejichž účel byl spíše represivní než preventivní či výchovný. Poprvé se zde objevuje pojem trestného činu, který je definován jako „pro společnost nebezpečné jednání, jehož výsledek uvedený v zákoně pachatel zavinil“. Jedná se tedy o formálně-materiální pojetí trestného činu, kdy i v případě naplnění znaků skutkové podstaty nejde o trestný čin, chyběli zde nebezpečí činu pro společnost. Zákon upravoval také pokus trestného činu, spolupachatelství, návod a pomoc a také okolnosti vylučující protiprávnost, jimiž byly nutná obrana a krajní nouze. Rovněž se zde nacházel demonstrativní výčet přitěžujících a polehčujících okolností. Hranice trestní odpovědnosti byla

stanovena na patnáct let, trestní odpovědnost byla vyloučena nepřičetností v době spáchání činu. Tresty zákon dělil na hlavní a vedlejší, přičemž vedlejší trest mohl být uložen pouze spolu s některým z trestů hlavních. Tresty hlavními byly trest smrti (oběšením, příp. zastřelením) trest odnětí svobody (do 25 let a doživotí) a nápravné opatření. Zákon umožňoval také podmíněné odsouzení.

Účel zákona mimo jeho uvedení na počátku obecné části vyplýval také ze systematiky jeho zvláštní části, kde se odráží úmysl zákonodárce v první řadě chránit socialistickou společnost jako celek před ochranou jednotlivce. Hlava první upravovala trestné činy proti republice, trestné činy proti životu a zdraví byly upraveny až v hlavě šesté, trestné činy proti svobodě a důstojnosti člověka pak v hlavě sedmé. Znění základních skutkových podstat vybraných trestných činů, které jsou předmětem této práce, se zpravidla podstatněji nelišilo od současné právní úpravy, nicméně se zde vyskytovaly určité odchylky.

2.1.1.1. Vybrané trestné činy

Trestný čin omezování osobní svobody dle § 229 byl pojat, stejně jako v současné úpravě, jako bránění užívat jiné osobě její osobní svobody ve smyslu svobody pohybu. Také trestní sazba za naplnění znaků základní skutkové podstaty byla stejná. Největším rozdílem oproti dnešní úpravě byl zejména výrazně menší rozsah kvalifikovaných skutkových podstat.

Také trestný čin vydírání (§ 233) byl ve své základní formě pojat tak, jak je tomu dnes. I zde se však vyskytovalo mnohem méně kvalifikovaných skutkových podstat. Z toho důvodu bylo možné za trestný čin vydírání uložit trest odnětí svobody s maximální výší zákonné sazby pěti let (dnes až šestnáct let).

Vyšší sazbu bylo oproti tomu možné uložit za spáchání trestného loupeže (§ 232). V případě, že se pachatel dopustil loupeže jako člen spolčení, způsobil-li svým jednáním těžkou újmu na zdraví nebo se zde vyskytovala jiná zvláště přitěžující okolnost, bylo možné uložit pachateli trest odnětí svobody mezi deseti až dvaceti lety. V případě spáchání trestného činu loupeže s následkem smrti umožňoval zákon uložit trest odnětí svobody na doživotí. Tento trest byl na základě zákona č. 63/1956, kterým se mění a doplňuje trestní zákon, změněn na trest odnětí svobody na patnáct až dvacet pět let.

Trestný čin rušení domovní svobody dle § 236 spočíval ve vniknutí do bytu či domu jiného za použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí, případně vniknutím nebo setrváním v bytě či domě jiného v úmyslu vykonat tam násilí. Násilí či pohrůžka násilí tedy představovala nezbytnou součást tohoto

trestného činu, ať již jako součást jednání nebo jako účel tohoto jednání. Současná právní úprava chápe trestný čin porušování domovní svobody jako již samotný neoprávněný vstup či setrvání v obydlí jiného, aniž by se zde musel vyskytovat prvek násilí. Případné použití násilí či pohrůžky bezprostředního násilí je dnes součástí kvalifikované skutkové podstaty podmiňující uložení vyšší trestní sazby trestu odnětí svobody.

2.2.2. Trestní zákon z roku 1961

Trestní zákon z roku 1961 rozvíjel zásadu tzv. socialistického humanismu. Represivní charakter trestů měl mít již pouze pomocnou úlohu, hlavním účelem mělo být zejména výchovné působení na pachatele a společnost a ochrana společnosti před pachateli trestných činů. Tresty se již nedělily na hlavní a vedlejší, tresty dříve uvedené jako vedlejší tedy již bylo možné ukládat i samostatně. Trest smrti mohl být uložen pouze tam, kde to zákon ve zvláštní části dovoľoval, a pouze za splnění podmínek uvedených v obecné části (např. zvlášť zavrženíhodný způsob provedení či pohnutka, pokud to vyžaduje ochrana společnosti a na pachatele nelze výchovně působit). Byla také snížena maximální výměra trestu dočasného odnětí svobody, a to na 15 let. Od 15 do 25 let se pak již jednalo o výjimečný trest, který mohl být uložen pouze tam, kde to zákon dovoľoval. Zákon dále v obecné části rozvíjel materiální pojetí trestného činu, a to tak, že pokud byl stupeň nebezpečnosti pro společnost nepatrný, nejednalo se o trestný čin, byť by jinak vykazoval znaky uvedené v zákoně. Zároveň zde byl uveden demonstrativní výčet kritérií společenské nebezpečnosti (např. význam chráněného zájmu či způsob provedení činu). Nově se zde také objevila trestnost přípravy trestného činu, a to podle trestní sazby za dokonáný trestný čin, pokud zákon nestanoví jinak. Trestnost přípravy byla tedy upravena přísněji, než je tomu dle současné úpravy, kdy je příprava trestná pouze tam, kde to zákon výslovně stanoví. Došlo také k rozšíření forem účastenství o účastenství ve formě organizátorství trestného činu.

V porovnání se současnou právní úpravou se zde objevují také značné rozdíly ve zvláštní části, obsahující jednotlivé skutkové podstaty. Systematika zvláštní části se opírala o tehdejší politickou situaci a režim, také zde tedy, stejně jako v úpravě z roku 1950, nalezneme na prvním místě ustanovení o trestných činech proti republice, základům republiky a cizího státu, bezpečnosti republiky apod. Trestné činy proti svobodě pak byly upraveny až v hlavě osmé, oddílu prvého. Znění základních skutkových podstat se od současné úpravy v trestním

zákoníku výrazně nelišilo, současná právní úprava však přinesla rozšíření kvalifikovaných skutkových podstat jednotlivých trestných činů.

2.2.2.1. Vybrané trestné činy

Trestný čin omezování osobní svobody zákon upravoval v § 231. Oproti předchozí právní úpravě z roku 1950 zde došlo k rozšíření kvalifikovaných skutkových podstat o spáchání činu jako člen organizované skupiny, naopak se zde již neobjevuje kvalifikovaná skutková podstata ve formě spáchání tohoto činu se zbraní. V případě, že byla jednáním pachatele způsobena těžká újma na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek, došlo k navýšení minimální trestní sazby z dvou na tři roky.

Co se týče trestného činu loupeže (§ 234), došlo zde k podstatnému snížení trestní sazeb pro kvalifikované skutkové podstaty.

Velkou změnou prošla úprava trestného činu vydírání (§ 235), který trestní zákon z roku 1950 upravoval velice stručně. Trestní zákon z roku 1961 přinesl značné rozšíření kvalifikovaných skutkových podstat a s ním i zvýšení trestních sazeb. Zatímco dřívější úprava umožňovala uložení trestu odnětí svobody maximálně na pět let, trestní zákon z roku 1961 umožňoval uložit pachateli až šestnáct let odnětí svobody, byla-li jeho činem způsobena škoda velkého rozsahu nebo smrt.

Trestný čin porušování domovní svobody dle § 238 již opouštěl od nutnosti užití násilí nebo hrozby bezprostředního násilí pro naplnění znaků základní skutkové podstaty, jak tomu bylo v případě trestného činu rušení svobody dle § 236 trestního zákona z roku 1950. Porušování domovní svobody se pachatel dopustil již neoprávněným vniknutím nebo setrváním v domě nebo bytě jiného. Za takové jednání zákon uváděl mimo trest odnětí svobody až na dvě léta také trest peněžitý. Jako kvalifikační znaky umožňující uložení vyšší trestní sazby zákon uváděl užití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí, překonání překážky nebo užití násilí či hrozby bezprostředního násilí se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami. Stejně jako v předchozí i současné úpravě činila nejvyšší hranice možné trestní sazby pět let.

3. Významné pojmy dle současné právní úpravy

3.1. Trestný čin a jeho obecné znaky

Trestný čin je definován jako „protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně“.¹ Protiprávností zde rozumíme takové jednání, které je v rozporu s právem a spočívá v porušení, případně nesplnění právní povinnosti. Protiprávnost je jednou ze základních podmínek trestnosti činu. Tato podmíněnost vyplývá ze zásady, že každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá, která je stanovena v čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky a zároveň v čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (LZPS). V souladu se zásadou subsidiarity trestní represe se musí zároveň jednat o čin společensky škodlivý, kdy nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu (např. uplatnění odpovědnosti dle zákona o přestupcích). Na základě sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013 se zásada subsidiarity trestní represe použije u trestných činů fyzických i právnických osob. Termín společenská škodlivost nahrazuje v platné právní úpravě dřívější materiální stránku trestného činu charakterizovanou jako stupeň nebezpečnosti pro společnost, který musel být vyšší než nepatrný. „Ochrany demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochrany jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech.“² „Díky formálnímu pojetí trestného činu, které zavedl trestní zákoník v ust. § 13 odst., je trestným činem každé jednání naplňující uvedenou skutkovou podstatu bez ohledu na závažnost takového porušení právem chráněného zájmu, přičemž až materiální korektiv v podobě společenské škodlivosti či procesní korektiv v podobě uplatnění zásady oportunity mohou vést k eliminaci přepjatého formalismu, který je fakticky dán definičně.“³

Každý trestný čin musí splňovat obecné a typové znaky. Kromě výše zmíněného patří k obecným znakům také trestně odpovědný pachatel, tedy pachatel splňující podmínku požadovaného věku a přičetnosti. Trestně odpovědnou není osoba, která v době spáchání trestného činu nedovršila patnáctý rok věku. Další nezbytný znak představuje přičetnost pachatele v době spáchání

¹ § 13 odst. 1. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

² Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. Praha: IMPAX, spol. s r. o., 2009, 10, s. 22.

³ Jiříček, P., Marek, T. *Řešení bagatelních deliktů*. Praha: Leges, 2014, s. 51.

činu. Samotný pojem přičetnosti TZ nedefinuje, ale v § 26 definuje pojem nepřičetnosti. Dle zmíněného ustanovení jedná v nepřičetnosti pachatel, který trpí duševní poruchou, na základě které nemůže rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo je ovládat v době spáchání činu, přičemž „duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka“⁴.

Trestné činy trestní zákoník dále dělí na přečiny a zločiny, přičemž přečiny jsou pozitivně definovány jako „všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let“.⁵ Všechny ostatní trestné činy jsou označovány jako zločiny (negativní vymezení). Takové zločiny, za něž je možné uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let, jsou pak zvlášť závažnými zločiny.

3.2. Skutková podstata základní a kvalifikovaná

Skutková podstata představuje soubor formálních typových znaků trestného činu, jinak řečeno soubor objektivních a subjektivních znaků, které odlišují jednotlivé trestné činy navzájem. Jedná se o pojem vytvořený naukou, který není definován přímo zákonem a jehož znaky jsou uvedeny jak ve zvláštní, tak i v obecné části trestního zákoníku. Aby mohl být určitý čin označen za trestný, nestačí, pokud jsou splněny podmínky protiprávnosti, požadovaného věku a přičetnosti dle předchozího oddílu. Musí se zároveň jednat o čin naplňující některou ze skutkových podstat taxativně uvedenou ve zvláštní části TZ.

Trestné činy jsou ve své základní formě popsány ve skutkových podstatách základních, zpravidla upravených již v prvním odstavci. Vyšší odstavce pak ve většině případů upravují skutkové podstaty kvalifikované. Jedná se o základní skutkové podstaty rozšířené o skutečnosti, které zvyšují jejich škodlivost a tím i podmiňují použití vyšší trestní sazby. Např. základní skutková podstata trestného činu omezování osobní svobody je definována v § 171 odst. 1 jako jednání spočívající v tom, že pachatel bez oprávnění brání užívat osobní svobody jiné osobě. Pokud tak činí v úmyslu usnadnit jiný trestný čin (§ 171 odst. 2), jedná se již o kvalifikovanou skutkovou podstatu s vyšší trestní sazbou.

⁴§ 123 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵§ 14 odst. 2, tamtéž.

3.2.1. Vztah k přitěžujícím okolnostem

Demonstrativní výčet přitěžujících okolností je uveden v § 42 TZ. Jedná se o jeden z prostředků individualizace trestu, který může být v konkrétním případě vodítkem soudu při rozhodování o druhu a výměře trestu. Přitěžující okolnosti zpravidla spočívají ve způsobení těžšího následku, spáchání trestného činu ze zavrženihodné pohnutky nebo na více osobách apod. Často bývá některá z těchto okolností součástí samotné skutkové podstaty, zejména její kvalifikované formy. Jako příklad lze uvést přitěžující okolnost dle § 43 písm. o) spočívající ve spáchání činu jako člen organizované skupiny. Spáchání činu jako člen organizované skupiny je také součástí skutkové podstaty omezování osobní svobody dle § 171 odst. 3 písm. a), loupeže dle § 173 odst. 2 písm. a) a vydírání dle § 175 odst. 2 písm. a). Pokud je některá z přitěžujících okolností obsažena ve skutkové podstatě spáchaného trestného činu, nelze k ní pak přihlížet jako k okolnosti přitěžující dle § 43, neboť by se jednalo o dvojí přičítání téže okolnosti, které TZ výslovně vylučuje (§ 39 odst. 4). Vzhledem k tomu, že výčet přitěžujících okolností je pouze demonstrativní, může soud přihlídnout také k jiným okolnostem, které se jeví jako okolnosti zvyšující závažnost spáchaného činu. Takovou okolností může být tak například spáchání činu se zbraní. Bude-li se však jednat o trestný čin porušování domovní svobody dle § 178 odst. 3, nelze již použití zbraně považovat za okolnost přitěžující.

3.3. Objekt trestného činu

Termín objekt trestného činu představuje okruh společenských vztahů a hodnot, které zákonodárce chrání prostřednictvím trestního zákona. Takové vymezení představuje vyjádření tzv. obecného objektu. V názvech jednotlivých hlav a dílů zvláštní části TZ se pak již setkáváme s objekty druhovými, které jsou základem systematiky této části. Druhovým objektem tedy rozumíme již takové hodnoty a zájmy, které jsou vzájemně příbuzné a provázané. Druhovým objektem trestných činů omezování osobní svobody, loupeže, vydírání a porušování domovní svobody je právě svoboda člověka.

Obligatorním znakem každé jednotlivé skutkové podstaty je objekt individuální. Individuálním objektem konkrétní skutkové podstaty je ta hodnota či zájem, jehož ochrana je účelem této skutkové podstaty. „Individuální objekt trestného činu je nezbytně znakem skutkové podstaty každého trestného činu, neboť čin, který nenarušuje ani neohrožuje žádné chráněné hodnoty, nemůže být

trestný.⁶ Individuální objekty vybraných trestných činů jsou představovány svobodou pohybu (omezování osobní svobody), svobodou rozhodování v majetkové sféře a právem na ochranu majetku (loupež), svobodou rozhodování obecně (vydírání) a domovní svobodou (porušování domovní svobody).

3.4. Objektivní stránka trestného činu

„Objektivní stránka trestného činu popisuje vnější podobu trestného činu, tzn. jak se trestný čin jeví navenek.“⁷ Obligatorními znaky objektivní stránky trestného činu tvoří jednání, následek a příčinná souvislost mezi tímto jednáním a následkem. Jednání je představováno projevem pachatelovy vůle navenek. Jeho obsahem je tedy vnitřní složka, kterou je samotná vůle pachatele, a složka vnější, která představuje projev této vůle navenek. Pro naplnění jednání, jak je vyžadováno pro konkrétní trestný čin, je nutné, aby byly naplněny obě jeho složky – vnější i vnitřní. Jednání může být komisivní, spočívající v určitém konání, nebo omisivní, tedy naopak zdržení se určitého konání. V případě omisivních trestných činů tedy spočívá skutková podstata trestného činu ve zdržení se jednání, ke kterému byla určitá osoba povinna (např. ze zákona, smlouvy, na základě rozhodnutí státního orgánu apod).

Následek trestného činu spočívá v ohrožení nebo porušení individuálního objektu trestného činu. Vybrané trestné činy jsou trestnými činy poruchovými, jejichž následek spočívá v zásahu do svobody pohybu, svobody rozhodování, svobody rozhodování v majetkové sféře, majetkových práv nebo domovní svobody. Nezbytný znak objektivní stránky je pak představován příčinnou souvislostí mezi jednáním pachatele a způsobeným následkem. Jinak řečeno, daný následek musí být způsoben daným jednáním pachatele. Stanovení příčinného vztahu mezi jednáním a následkem se provádí na základě tzv. teorie podmínky (*condicio sine qua non*). Na základě této metody je příčinnou každý jev, bez něhož by jiný jev nenastal, případně by nenastal způsobem, jakým nastal. Pro daný případ je tedy nutné zjistit, zda by nastal určitý následek i za předpokladu, že by se určité jednání odmyslelo. Následek nemusí být způsoben výlučně jen jednáním pachatele. Může se jednat o souhrn určitých okolností a podmínek, přičemž postačí, že jednání pachatele je jednou z těchto podmínek, pokud by bez něj následek nenastal, případně by nastal jinak. Trestní odpovědnost je pak

⁶Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 175.

⁷Chmelík, J. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: Linde, 2009, s. 87.

omezena zásadou umělé izolace jevů a zásadou gradace příčinné souvislosti. Na základě zásady umělé izolace jevů jsou všechny zjištěné příčiny a následky dle teorie podmínky zredukovány (izolovány) na trestněprávně relevantní příčiny a následky, přičemž „trestněprávně relevantní příčinou je protiprávní jednání trestně odpovědného pachatele popsané ve skutkové podstatě a trestněprávně relevantním následkem je následek popsaný rovněž ve skutkové podstatě trestného činu.“⁸ Pomocí zásady gradace příčinné souvislosti pak zvažujeme, jaký význam měla daná příčina či podmínka pro způsobení daného následku.

Objektivní stránka vybraných trestných činů často spočívá zejména v použití násilí za účelem zamezení kladeného nebo očekávaného odporu nebo v nátlaku na vůli jiného, a to jak na její utváření, tak na její realizaci. Prostředky tohoto nátlaku mohou být různé povahy. Nejčastěji se jedná o použití násilí či pohrůžky bezprostředního násilí, případně pohrůžky jiné těžké újmy (jedná se tedy o násilí ve smyslu *vis absoluta* i *vis compulsiva*). Násilí nemusí směřovat proti člověku, může se jednat i o použití násilí vůči věci (srov. 5.2.).

3.5. Subjekt trestného činu

Subjektem trestného činu je jeho pachatel, tedy osoba, která svým jednáním naplnila všechny znaky skutkové podstaty a v době spáchání činu byla příčetná a dosáhla požadovaného věku. Pachatelem je tato osoba i tehdy, nedošlo-li k dokonání trestného činu, ale pouze k pokusu. TZ pak stanoví, na které trestné činy se vztahuje také trestnost přípravy. Pachatel musí splňovat obecné znaky trestného činu, které již byly zmíněny (věk, příčetnost). Zákonná definice pachatele trestného činu je dále zakotvena v § 22 odst. 1 TZ, na základě které je pachatelem trestného činu ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Odst. 2 dále obsahuje definici tzv. nepřímého pachatele, tedy osoby, která trestný čin nespáchala přímo, ale prostřednictvím jiné osoby, která není z nějakého důvodu trestně odpovědná. Klasickým příkladem je využívání dětí k páchání loupeží či jiných trestných činů.

Ke spáchání vybraných trestných činů není zapotřebí, aby byl pachatel nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení. Hovoříme zde o tzv. obecném subjektu trestného činu.

⁸ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s 195, 196.

3.5.1 Pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny

Hlava VII TZ obsahuje zvláštní ustanovení o některých pachatelích trestných činů. Jedním z nich je pachatel, který se dopustil trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Pojem organizovaná zločinecká skupina definuje TZ v § 129 jako společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti. Pachatelem trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny je dle § 107 odst. 1 osoba, která se dopustila úmyslného trestného činu jako člen této skupiny, která tento čin úmyslně spáchala se členem organizované zločinecké skupiny nebo v úmyslu této skupině napomáhat.

3.5.2. Spolupachatelství

Trestný čin může být spáchán pouze jedním pachatelem, v některých případech se však na spáchání trestného činu může podílet více osob. Jednou z takových situací je spáchání trestného činu ve spolupachatelství.

Spolupachatelství je definováno v § 23 jako úmyslné společné jednání dvou nebo více osob. Pro spolupachatelství je tedy nutné splnění dvou základních podmínek, a to objektivní podmínky, spočívající ve společném jednání, a podmínky subjektivní, kterou se rozumí úmyslné zavinění spolupachatelů. Ze samotné dikce zákona vyplývá, že spolupachatelství není možné v případě nedbalostních trestných činů.

Spolupachatelství může spočívat v tom, že každý ze spolupachatelů naplní svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty. Může se však jednat také o situace, kdy každý ze spolupachatelů naplní pouze některé znaky a skutková podstata je pak naplněna souhrnem jednání všech spolupachatelů. Je důležité, aby spáchání trestného činu společným jednáním bylo již od počátku úmyslem pachatele. Právě úmysl spáchat trestný čin společným jednáním je základním odlišením spolupachatelství od souběžného pachatelství několika osob. Jednání spolupachatelů musí sledovat společný záměr spočívající v poruše či ohrožení zájmu chráněného zákonem. Pokud více osob najednou současně útočí proti témuž předmětu útoku, přičemž však každý sleduje jiný záměr, o spolupachatelství se nejedná.⁹

⁹ Srov. také Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 8 Tdo 137/2015.

Za trestný čin spáchaný společným jednáním nejméně dvou osob odpovídá každý ze spolupachatelů, jako by trestný čin spáchal sám, bez ohledu na to, do jaké míry se na spáchání trestného činu podílel. O jinou situaci se bude jednat v případě excesu, tedy vybočení jednoho ze spolupachatelů ze společného rámce. V takovém případě odpovídá spolupachatel, který takto vybočil, za trestný čin způsobený tímto vybočením samostatně.

V případech spáchání trestného činu společným jednáním s osobou trestně neodpovědnou (např. pro nedostatek věku) se jedná o spáchání trestného činu jedním pachatelem, nikoli o spolupachatelství.

3.5.3. Účastenství

Jako účastníka označuje TZ v § 24 osobu, která trestný čin zosnovala nebo řídila (organizátor), nebo vzbudila v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin (návodce), příp. umožnila nebo usnadnila jinému trestný čin spáchat (pomocník). TZ také uvádí demonstrativní výčet možností, jakými může pomocník umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu, např. opatřením prostředků, odstraněním překážek, hlídáním při činu apod. O účastníka se může jednat pouze v případě, že došlo alespoň k pokusu trestného činu. V případě, že nedojde ani k pokusu, je možný vznik odpovědnosti účastníka pouze za přípravu, a to jen u těch trestných činů, u nichž TZ stanovuje trestnost přípravy (viz 3.7.). Dle tzv. zásady akcesority účastenství je trestní odpovědnost účastníka závislá na trestní odpovědnosti hlavního pachatele.¹⁰

Odst. 3 zakotvuje zánik trestnosti účastníka, pokud ten upustí dobrovolně od dalšího účastenství a odstraní nebezpečí hrozící zájmu chráněnému zákonem nebo učiní oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v době, kdy bylo toto nebezpečí možné odstranit.

Jak v případě účastenství, tak v případě spolupachatelství (3.5.1) přihlédně soud při výměře trestu k míře jejich účasti, příp. jakou měrou přispělo jejich jednání ke spáchání trestného činu. V případě účastenství ve formě pomoci k trestnému činu je možné za splnění stanovených podmínek snížit trest pod dolní hranici trestní sazby (§ 58 odst. 5 TZ).

3.6. Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka trestného činu označuje soubor vnitřních vztahů pachatele k jednání a jeho následkům v souvislosti s trestným činem. Obligatorní

¹⁰ Srov. také Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1269/2014.

znak subjektivní stránky je představován zaviněním. „Zavinění je vnitřní (psychický) vztah člověka k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, ať již vytvořeným pachatelem nebo objektivně existujícím bez jeho přičinění již v době činu“.¹¹ Vzhledem k tomu, že TZ nepřipouští objektivní odpovědnost, je zavinění nezbytným předpokladem pro vznik trestní odpovědnosti pachatele. Zásada odpovědnosti za zavinění je vyjádřena v § 13 odst. 2 trestního zákoníku: „K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“ Pro spáchání vybraných trestných činů je vždy vyžadováno zavinění ve formě úmyslu. Pokud se však v kvalifikované skutkové podstatě objevuje těžší následek, jehož způsobení podmiňuje uložení vyšší trestní sazby, ke způsobení tohoto těžšího následku již zpravidla postačuje jeho způsobení z nedbalosti (např. způsobení smrti trestným činem vydírání dle § 175 odst. 4).

Zavinění je tvořeno dvěma základními složkami, kterými jsou složka vědění a složka volní. Složka vědění (intelektuální složka) představuje odraz určitých jevů či předmětů ve smyslových orgánech pachatele. Složka volní pak představuje „rozhodnutí jednat určitým způsobem se znalostí podstaty věci“.¹² Podstatou volní složky může být buď skutečnost, že pachatel chce svým jednáním naplnit skutkovou podstatu určitého trestného činu, nebo skutečnost, že je srozuměn s tím, že svým jednáním tuto skutkovou podstatu naplní. Podle toho, do jaké míry jsou jednotlivé složky zavinění zastoupeny, rozlišujeme formy zavinění – úmysl (dolus) a nedbalost (culpa).

O úmyslné zavinění se jedná v případě, že pachatel věděl, že svým jednáním poruší nebo ohrozí zájem chráněný zákonem způsobem uvedeným v trestním zákoně a chtěl tak učinit (úmysl přímý, dolus directus), nebo věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn (úmysl nepřímý, dolus eventualis), přičemž „srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem“¹³.

¹¹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 4. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 223.

¹² Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: *Trestní zákon. Komentář. 1 díl.* 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 47.

¹³ § 15 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Jak vyplývá z uvedeného, rozdíl mezi přímým a nepřímým úmyslem vyplývá z míry naplnění volní složky zavinění. V drtivé většině trestných činů však není podstatné, zda pachatel jednal v přímém či nepřímém úmyslu.

Zavinění ve formě nedbalosti spočívá pouze v naplnění složky vědění. Volní složka zde zcela chybí. Nedbalost dále dělíme na nedbalost vědomou a nevědomou. V případě vědomé nedbalosti si je pachatel vědom toho, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhá na to, že se tak nestane. Při nevědomé nedbalosti pachatel vůbec neví, že může svým jednáním porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ačkoli o tom vědět měl a mohl vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům.

3.6.1. Zavinění a omyl

Omyl v trestním právu je jevem, který se zaviněním úzce souvisí. Rozumíme jím nesoulad vědění pachatele se skutečností. Tento nesoulad může spočívat v tom, že si pachatel vůbec neuvědomuje určitou skutečnost, nebo proto, že má o určitých skutečnostech nesprávnou představu. Trestní zákoník upravuje omyl v § 18 a § 19, přičemž odlišuje omyl skutkový a omyl právní. Oba z těchto typů omylů můžeme dělit dále na omyl negativní a omyl pozitivní. Zmíněné druhy omylu se mezi sebou mohou různě kombinovat a každá z těchto kombinací má jiný vliv na trestní odpovědnost pachatele.

Jednou ze základních forem omylu je tzv. skutkový omyl negativní (§ 18 odst. 1 TZ), který spočívá v nevědomosti pachatele o skutkové okolnosti zakládající jeho trestní odpovědnost. Například zamkne-li osoba jinou osobu ve sklepě, protože neví o její přítomnosti. Z podstaty věci vyplývá, že jednání ve skutkovém negativním omylu vylučuje trestní odpovědnost za úmyslný trestný čin, a to z důvodu absolutní nevědomosti o skutečnostech zakládajících trestný čin. Protože ke spáchání trestného činu omezování osobní svobody je vyžadován úmysl pachatele, nedojde zde ke vzniku trestní odpovědnosti pachatele za tento čin. V případě, že se nejedná o nedbalostní trestný čin a pachatel mylně předpokládá skutkové okolnosti naplňující znaky mírnějšího trestného činu, bude spáchán za tento trestný čin mírnější. Naopak předpokládá-li skutkové okolnosti naplňující znaky trestného činu přísnějšího, bude potrestán za pokus tohoto přísnějšího trestného činu. I zde se musí jednat o úmysl, nikoli o nedbalost.

Právní omyl je založen na neznalosti, případně na mylném výkladu právních norem. „Právní omyl má význam zejména ve vztahu k blanketním

skutkovým podstatám (např. hospodářské trestné činy), kdy požadavek konkrétní znalosti zákonné úpravy může být neúměrně přísný.¹⁴ Trestní zákoník upravuje právní omyl negativní, a to v § 19 odst. 1. Na základě tohoto ustanovení ten, kdo při spáchání trestného činu neví, že je jeho čin protiprávní, nejedná zaviněně, pokud se omylu nemohl vyvarovat. Odst. 2 pak uvádí, v jakých případech je možné se omylu vyvarovat (povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou vyplývá pro pachatele ze zákona, smlouvy, úředního rozhodnutí apod.). Pokud nebylo možné se omylu vyvarovat, jedná se o tzv. právní omyl omluvitelný a trestní odpovědnost pachatele je tím vyloučena. Bylo-li možné se omylu vyvarovat, jedná se o neomluvitelný právní omyl. V takovém případě bude pachatel trestně odpovědný za úmyslný či nedbalostní trestný čin, nicméně je tento druh omylu obecnou polehčující okolností¹⁵ a okolností umožňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby¹⁶.

Trestní zákoník neupravuje případ pozitivního právního omylu, tedy situace, kdy je osoba přesvědčena o trestnosti svého jednání, ve skutečnosti však toto jednání nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Trestní odpovědnost za takové jednání je vyloučena vzhledem k zásadám *nullum crimen sine lege*, *nulla poena sine lege*.

3.7. Příprava a pokus

TZ definuje přípravu trestného činu v § 20 odst. 1 jako jednání spočívající v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu (§ 14 odst.3), kdy nedošlo ani k pokusu ani k jeho dokonání. Dále obsahuje demonstrativní výčet skutečností, které lze za vytváření těchto podmínek pokládat (např. opatřování prostředků). Příprava je trestná u těch zvlášť závažných zločinů, kde tak je výslovně stanoveno, a to podle trestní sazby za dokonání zvlášť závažný zločin, k jehož dokonání směřovala. Při posuzování trestnosti přípravy je tedy nutné nejdříve určit, zda se jedná o spáchání zvlášť závažného zločinu, poté zda TZ stanovuje u tohoto trestného činu trestnost přípravy. Příprava bude vždy trestná v případě trestného činu loupeže, který je vždy zvlášť závažným zločinem. Dále se bude jednat o trestný čin vydírání dle § 175 odst. 3 a 4.

¹⁴Herczek, J. Zavinění a omyl v novém trestním kodexu. *Bulletin advokacie*. Praha: IMPAX, spol. s r. o., 2009, 10, s. 52.

¹⁵Srov. § 41 písm. h) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶Srov. § 58 odst. 6, tamtéž.

Pokus trestného činu spočívá v jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, pokud k dokonání nedošlo (§ 21). TZ stanovuje trestnost pokusu podle trestní sazby stanovené na dokonání trestný čin. Na rozdíl od přípravy se tato trestnost vztahuje na všechny trestné činy.

Trestnost přípravy i pokusu zaniká, pokud pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání, které vedlo k dokonání trestného činu, a odstranil nebezpečí hrozící zájmu chráněnému zákonem nebo učinil státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu oznámení v době, kdy toto nebezpečí ještě mohlo být odstraněno.

Rozlišení jednotlivých vývojových stádií trestného činu mezi sebou je velice podstatné. To, zda byl trestný čin dokonán či nikoli, se také velice často promítá do způsobu potrestání pachatele, resp. pokud k dokonání nedošlo, je možné toto potrestání zmírnit (více kapitola 6. Trestání).

4. Platná právní úprava

4.1. Vybraná práva a svobody v právním řádu ČR

Účelem tohoto oddílu je nastínit postavení práv a svobod tvořících objekty trestných činů omezování osobní svobody dle § 171, loupeže dle § 173, vydírání dle § 175 a porušování domovní svobody dle § 178. První pododdíl je věnován zakotvení těchto práv v ústavním pořádku ČR, pododdíl druhý je pak věnován významnému mezinárodnímu dokumentu upravujícímu tato práva a svobody.

4.1.1. Ústavní pořádek

Odhodlání rozvíjet a chránit lidská práva a svobody je obsaženo již v samotné Preambuli Ústavy ČR. Článek 1 pak definuje ČR jako „svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám občana“.

Na ústavní úrovni jsou lidská práva a svobody založeny především Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky.¹⁷ Listina vychází z přirozenoprávní koncepce práv člověka, jejím vzorem byla především francouzská Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, navazuje také na Všeobecnou deklaraci lidských práv OSN z roku 1948. Listina se skládá z preambule a šesti hlav. První hlava obsahuje obecná ustanovení a zakotvuje mimo jiné rovnost všech lidí (bez ohledu na státní občanství) ve vztahu k právům a lidské důstojnosti. Lidská práva a svobody označuje za nezadatelné, nezcizitelné a nezrušitelné, což znamená, že „nikdo jich nemůže být zbaven ani zákonem, ani se jich nemůže zbavit sám tím, že by se jich vzdal, ani jako jednotlivec, ani jako příslušník kolektivu“¹⁸. Další čtyři hlavy upravují práva a svobody na základě jejich rozdělení do kategorií, hlava šestá pak obsahuje společná ustanovení.

4.1.1.1. Osobní svoboda

Osobní svoboda tvoří objekt trestných činů omezování osobní svobody dle § 171, loupeže dle § 173 a vydírání dle § 175. V případě trestného činu omezování osobní svobody se osobní svobodou rozumí osobní svoboda ve smyslu svobody pohybu. U trestných činů loupeže a vydírání je pachatelem zasahováno

¹⁷ Srov. čl. 3, čl. 112 odst. 1 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Pavlíček, V. a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky. II. díl. Lidská práva a svobody*. Praha: LINDE PRAHA, a. s., 2002. s. 39.

do osobní svobody ve smyslu svobody rozhodování, příp. rozhodování v majetkové sféře (loupež). LZPS upravuje osobní svobodu v článcích 7 a 8. Článek 7 zakotvuje nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a možnost jejího omezení pouze na základě zákona. Vzhledem ke znění tohoto ustanovení, které tuto nedotknutelnost *zaručuje*, zaručuje se stát za její ochranu. Ustanovení tohoto článku se vztahuje i na případy omezení osobní svobody ze zákona, například případy omezení osobní svobody v trestním řízení. Stejně tak se stát zaručuje za ochranu osobní svobody, která je zakotvena v čl. 8 LZPS. Osobní svoboda je dále rozvedena v čl. 9, na základě kterého nesmí být nikdo podroben nuceným pracím či službám s výjimkou prací a služeb stanovených zákonem (např. trest obecně prospěšných prací, výkon vojenské služby, služby vyžadované v případě živelných pohrom apod.).

4.1.1.2. Ochrana majetku

Jak již bylo zmíněno, trestný čin loupeže má dva základní objekty. Mimo osobní svobodu ve smyslu svobody rozhodování v majetkové sféře sem spadá také právo vlastnit majetek. Toto právo je zakotveno v článku 11 LZPS. Ze zařazení trestného činu loupeže do skupiny trestných činů proti svobodě, nikoli proti majetku, vyplývá prioritá ochrany svobody člověka před ochranou majetku, nicméně ani ochrana majetku zde nesmí mít opomíjena.

4.1.1.3. Nedotknutelnost obydlí

Objektem trestného činu porušování domovní svobody dle § 178 je nedotknutelnost obydlí, kterou zakotvuje článek 12 LZPS. Na základě tohoto článku není dovoleno vstupovat do obydlí jiného nebo v něm setrávat bez jeho souhlasu. Toto právo může být narušeno pouze v případě domovní prohlídky v trestním řízení na základě písemného a odůvodněného příkazu soudce, případně také zákonem, je-li to nezbytné pro ochranu života, zdraví, práv a svobod osob nebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Pojem obydlí není na ústavní úrovni definován, pro trestní účely najdeme jeho definici ve výkladových ustanoveních trestního zákoníku, výklad tohoto pojmu také poskytuje judikatura.¹⁹ Nedotknutelnost obydlí lze považovat za součást nedotknutelnosti soukromí dle čl. 7 Listiny. Neoprávněným vstupem do obydlí je

¹⁹více viz 5.4.1 Porušování domovní svobody.

totíž zasaženo nejen do nedotknutelnosti tohoto obydlí, ale i do soukromí oprávněné osoby.

4.1.2. Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Na základě čl. 10 Ústavy jsou součástí právního řádu ČR také vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal parlament souhlas a jimiž je ČR vázána. V případě, že mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Nerespektování či obcházení takových smluv by mělo za následek vznik mezinárodněprávní odpovědnosti ČR.

Významným mezinárodním právním dokumentem je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950. Jedná se o úmluvu vzniklou v rámci Rady Evropy. Ve vztahu k ČR se jedná o právně závazný dokument (ratifikováno v březnu 1992). Úmluva upravuje právo na osobní svobodu v článku 5, kde také stanovuje zákaz zbavení osobní svobody mimo stanovená zákonná řízení (např. zákonné zatčení, zákonné zadržení osoby za účelem zabránění šíření nakažlivé choroby apod.). Související článek 4 zakotvuje zákaz otroctví a nucených prací. Článek 8 stanovuje právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Článek 1 Dodatkového protokolu z roku 1952 pak stanovuje právo každého na pokojné užívání svého majetku a právo na jeho ochranu.

4.2. Zařazení vybraných trestných činů v trestním zákoníku

Všechny trestné činy, za které může být osoba stíhána a souzena, jsou upraveny zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (TZ). Na základě zásad „nullum crimen sine lege“ a „nulla poena sine lege“ není možné nikoho trestně stíhat pro jiný čin než takový, který vykazuje znaky uvedené v trestním zákoně. V případě spáchání některého z takových činů je pak možné uložit pouze sankci, u níž to trestní zákon umožňuje, a pouze za tímto zákonem stanovených podmínek.

Jednotlivé trestné činy jsou zařazeny ve zvláštní části TZ. Trestné činy proti svobodě jsou upraveny v hlavě druhé, dílu prvním (§ 168 - § 179). Konkrétně se jedná o § 171 – omezování osobní svobody, § 173 – loupež, § 175 – vydírání a § 178 – porušování domovní svobody. V prvních odstavcích jsou vyjádřené trestné činy ve své základní formě, další odstavce již představují kvalifikované skutkové podstaty, tedy základní skutkovou podstatu doplněnou o kvalifikační znaky, které podmiňují použití vyšší trestní sazby.

Systematika zvláštní části TZ vyplývá z významu kladeného na zájmy chráněné trestními zákony v jednotlivých hlavách. Tyto zájmy tvoří objekt trestných činů. Vzhledem k tomu, že trestné činy proti svobodě jsou upraveny již v hlavě II, můžeme usuzovat, že svoboda člověka je dle zákonodárce hodnotou, jejíž ochrana vyžaduje zvláštní pozornosti. Hlava I upravuje trestné činy proti životu a zdraví, čímž vyzdvihuje život a zdraví člověka jako jednu z nejdůležitějších hodnot vůbec. Nelze však obecně říci, že by zájmy chráněné trestními zákony, které tvoří objekt trestných činů umístěných v dalších hlavách, byly méně významné. Umístěním trestných činů chránících základní lidská práva a svobody do popředí v systematice zvláštní části TZ je však zdůrazňován mimořádný význam těchto hodnot a nutnost jejich náležité ochrany. Jako příklad lze uvést trestný čin loupeže, jehož objektem je osobní svoboda a majetek. Zařazení loupeže mezi trestné činy proti svobodě pak demonstruje přednost ochrany osobní svobody člověka před ochranou majetku, která zde hraje pouze sekundární roli.

Ve zbývajících hlavách jsou upraveny trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (III), trestné činy proti rodině a dětem (IV), trestné činy proti majetku (V), trestné činy hospodářské (VI), trestné činy obecně nebezpečné (VII), trestné činy proti životnímu prostředí (VIII), trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci (IX), trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (X), trestné činy proti branné povinnosti (XI) a trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy (XII).

Obecná část TZ upravuje oblasti společné pro všechny trestné činy. Patří sem úprava základů trestní odpovědnosti a jejího zániku, trestného činu a jeho vývojových stádií, okolností vylučujících protiprávnost, ustanovení o pachateli, spolupachateli a účastnících trestného činu a výčet a podmínky ukládání trestních sankcí, které může soud uložit pachateli některého z trestných činů uvedených ve zvláštní části TZ.

4.3. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené ve zvláštní části TZ upravuje zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (ZSVM). Tento zákon je speciální úpravou vůči TZ, na jehož subsidiární užití (mimo další zákony) odkazuje v § 1 odst. 3.

Pojmem mládež rozumí ZSVM osoby, které nepřekročily osmnáctý rok věku. Zákon také rozlišuje mládež v podobě dětí mladších patnácti let a mladistvých, kterými se rozumí osoby, které v době spáchání činu dovršily patnáctý rok, ale nepřekročily osmnáctý rok věku. Protiprávní čin spáchaný takovým pachatelem se nazývá proviněním, nikoli trestným činem.

ZVSM stanovuje odchylky od ustanovení TZ a TŘ, jejichž účelem je zejména zvýšená potřeba ohledu na osobu pachatele, jeho věk a rozumovou a mravní vyspělost. Účelem tohoto zákona není potrestat pachatele, ale zejména objasňovat trestnou činnost a vést pachatele k uvědomění si své viny a napomoci jeho začlenění do společnosti.

4.4. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob

Dne 1. ledna 2012 nabyl účinnosti zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (ZTOPO). Tento zákon zakotvuje trestní odpovědnost právnické osoby, kterou dříve náš právní řád nepřipouštěl. Stejně jako v případě ZSVM i zde se jedná o speciální právní úpravu vůči TZ a TŘ, na jehož subsidiární užití (mimo další zákony) přímo odkazuje v § 1 odst. 2.

Aby mohl být trestný čin považován za trestný čin spáchaný právnickou osobou, musí být splněny následující podmínky:

- Jedná se o trestný čin dle § 7 ZTOPO spáchaný v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti,
- tento čin je spáchán některou z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d),
- tento čin lze přičítat právnické osobě (§ 8 odst. 2).

Trestní odpovědnosti se právnická osoba může zprostit v případě prokázání vynaložení veškerého možného úsilí k zabránění spáchání protiprávního činu.

ZTOPO ve svém původním znění vycházel z pozitivního vymezení trestných činů, za něž může vzniknout trestní odpovědnost právnické osoby. Na základě tohoto vymezení sem z trestných činů, o nichž tato práce pojednává, bylo možné zařadit pouze trestný čin vydírání dle § 175 TZ. Novela účinná od 1. prosince 2016 však přinesla mimo jiné i značné rozšíření trestných činů, za něž může být právnická osoba trestně odpovědná. Od pozitivního vymezení bylo přistoupeno k vymezení negativnímu. Od 1. prosince 2016 může být na základě

§ 7 ZTOPO právnická osoba stíhána za všechny trestné činy uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku s výjimkou trestných činů taxativně uvedených. Na základě zmíněného ustanovení je nyní možné za splnění stanovených podmínek stíhání právnických osob za všechny trestné činy, které jsou předmětem této práce.

5. Vybrané trestné činy proti svobodě

5.1. Omezování osobní svobody

§ 171

„(1) Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu usnadnit jiný trestný čin.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu,

příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

c) způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy,

d) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, nebo

e) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“

5.1.1. Základní charakteristika

Objektem trestného činu omezování osobní svobody je osobní svoboda ve smyslu svobody pohybu. Zákon výslovně stanovuje, že je zakázáno omezování osobní svobody „bez oprávnění“. Je však důležité podotknout, že pod zákonnou ochranu spadá i svoboda osob, jejichž svoboda pohybu byla ze zákona omezena (např. výkonem vazby nebo výkonem trestu odnětí svobody), pokud míra omezení svobody přesahuje zákonná oprávnění.

Bránění užívat osobní svobodu může být činěno různými způsoby (uzamčení v místnosti, spoutání, držení, zbavení tělesně postiženého pomůcek apod.), přičemž není podstatné, jaký způsob užije pachatel. Může se jednat i o bránění trvajícím po krátkou dobu, pokud lze takové bránění vnímat jako nesnadno překonatelné.

Jedná se o úmyslný trestný čin, jehož pachatelem může být jakákoli trestně odpovědná osoba.

Odstavce 2), 3) a 4) zde představují kvalifikovanou skutkovou podstatu, jejíž naplnění je důvodem pro uložení vyšší trestní sazby.

Jako první z nich zákon uvádí spáchání trestného činu v úmyslu usnadnit jiný trestný čin. Rozhodující roli zde hraje právě úmysl pachatele. Není podstatné, zda tento jiný čin byl ve skutečnosti spáchán či ne. Nemusí dokonce ani dosáhnout stádia přípravy. Pokud by došlo k pokusu či přípravě tohoto jiného činu, bude se jednat o souběh trestného činu omezování osobní svobody dle § 171 odst. 2 a přípravy (je-li trestná) či pokusu trestného činu, který měl být usnadněn. Stejně tak se nemusí nutně jednat o usnadnění trestného činu stejného pachatele, pachatel trestného činu omezování osobní svobody zde může jednat i v úmyslu usnadnit jiný trestný čin jiné osoby. Klasifikace dle § 171 odst. 2 nemůže být použita, pokud trestný čin, jehož spáchání má být usnadněno, již sám ve své podstatě obsahuje omezení osobní svobody jako jeden ze základních znaků (např. loupež), pokud je tento čin přísněji trestný.

„Organizovanou skupinou se rozumí sdružení více osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení činu a tím i jeho nebezpečnost pro společnost.“²⁰ Na rozdíl od organizované zločinecké skupiny (§ 129, viz 3.5.1.) nemusí mít organizovaná skupina trvalejší charakter, často se jedná pouze o skupinu vytvořenou jednorázově. Spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny nebrání současnému postižení pachatele jako pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jsou-li současně splněny podmínky stanovené TZ.²¹

Kvalifikovaná skutková podstata dle odst. 3 písm. b) představuje spáchání trestného činu na základě rasově, nábožensky či politicky motivované pohnutky. Ve vztahu k této pohnutce se musí jednat o přímý úmysl, omezení osobní svobody již může být spácháno pouze v úmyslu nepřímém. Pro naplnění této skutkové podstaty není rozhodující, zda pachatel zná skutečnou rasu, národnost, vyznání apod. poškozeného. Pachatel se může například dopustit tohoto trestného činu i na příslušníkovi stejné rasy, pokud se mylně domnívá, že je tato osoba příslušníkem rasy jiné, pokud je jeho jednání vedeno rasově motivovanou pohnutkou.

²⁰Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s 240.

²¹ Srov. § 107 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Fyzickými nebo psychickými útrapami se dle judikatury rozumí „především silná fyzická nebo duševní bolest, včetně výrazného strachu, obav o svůj život nebo zdraví, vyvolání vážnější poruchy zdraví nebo onemocnění apod.“²² Není rozhodující, zda ke způsobení takového následku došlo úmyslně. Pro naplnění skutkové podstaty v ustanovení § 171 odst. 3 písm. c) postačí, byl-li tento následek způsoben z nedbalosti.

Trestného činu omezování osobní svobody dle § 171 odst. 3 písm. d) se pachatel dopustí, způsobí-li omezením osobní svobody těžkou újmu na zdraví. Pojem těžké újmy na zdraví je definován přímo v TZ, konkrétně v § 122 odst. 2, jako vážná porucha zdraví, případně některé z jiných vážných onemocnění zde taxativně uvedených. Byla-li trestným činem omezování osobní svobody způsobena těžká újma na zdraví úmyslně, nejedná se o naplnění znaků skutkové podstaty dle § 171 odst. 3 písm. d), ale o souběh trestného činu omezování osobní svobody dle § 171 s trestným činem těžkého ublížení na zdraví dle § 145 odst. 1., jehož základní skutková podstata naplňující znak těžkého ublížení na zdraví je přísněji trestána.²³

Pojem značný prospěch je definován v § 138 jako prospěch dosahující částky minimálně 500 000 Kč. Trestný čin dle § 171 odst. 3 písm. e) je dokonán, pokud pachatel jedná v úmyslu pro sebe či jinou osobu požadovaný prospěch získat. Není tedy podstatné, zda prospěch skutečně získá či nikoli. Rozhodující je zde úmysl pachatele.

V případě, že pachatel způsobí trestným činem omezování osobní svobody smrt, záleží na tom, zda ke způsobení smrti došlo na základě úmyslu či nedbalosti pachatele. Při nedbalostním způsobení smrti je naplněna skutková podstata dle § 171 odst. 4. Je-li však smrt způsobena pachatelem úmyslně, nelze čin posuzovat na základě zmíněného ustanovení. V takovém případě je nutné klasifikovat jednání pachatele jako trestný čin vraždy dle § 140.

Pojmem prospěch velkého rozsahu vycházíme z § 138, rozumíme jím tedy prospěch dosahující částky minimálně 5 000 000 Kč. Stejně jako v případě značného prospěchu ani zde nezáleží na tom, zda byl tento prospěch skutečně získán.

²² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 749/2010 – I.

²³ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 749/2010-I.

5.1.2. Omezování osobní svobody vs. zbavení osobní svobody

Pro odlišení trestných činů omezování osobní svobody a zbavení osobní svobody dle § 170 je podstatná délka a intenzita zásahu do osobní svobody. Ke zbavení osobní svobody je třeba trvalého, případně dlouhotrvajícího omezení osobní svobody, které se svojí povahou blíží uvěznění, zatímco ke spáchání trestného činu omezování osobní svobody stačí, brání-li pachatel jiné osobě užívat svobody pohybu po krátkou dobu, je-li takové bránění nesnadno překonatelné.²⁴ Čím intenzivnější takový zásah je, tím kratší doba postačí k posouzení takového činu jako trestného činu zbavení osobní svobody. Typickým příkladem může být například spoutání poškozeného. Pokud je naopak poškozenému ponechána určitá možnost pohybovat se v určitém objektu (např. v domě), kde je držen, je zapotřebí delšího trvání takového stavu, jinak by byl čin kvalifikován pouze jako trestný čin omezování osobní svobody.²⁵

5.1.3 Omezování osobní svobody vs. brání rukojmí

Objektivní stránka trestného činu brání rukojmí dle § 174 TZ spočívá nejen v omezení osobní svobody v podobě zmocnění se rukojmího, ale současně v hrozbě usmrcením rukojmího nebo způsobením jiné vážné újmy za účelem donutit jinou osobu něco konat, opomenout nebo trpět. Ve vztahu k trestnému činu omezování osobní svobody je trestný čin brání rukojmí ve vztahu speciality.

5.2. Loupež

§ 173

„(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li

²⁴ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 4 Tz 149/1999.

²⁵ Srov. Šámal, P. a kol.: *Trestní zákoník. Komentář*. 2 vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1710.

činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.“

5.2.1. Základní charakteristika

Objekty trestného činu loupeže jsou osobní svoboda a majetek. „Přestože se ve své podstatě jedná o delikt majetkový a napadení osobní svobody je pouze prostředkem k dosažení zjištěného cíle, je tento trestný čin v českém právním řádu řazen mezi trestné činy proti svobodě, čímž se zdůrazňuje zejména zásadní význam svobody rozhodování v majetkové sféře.“²⁶

Objektivní stránka trestného činu loupeže spočívá v použití násilí nebo v pohrůžce bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Trestný čin je dokonán již okamžikem použití násilí nebo takové pohrůžky bez ohledu na to, zda se pachatel cizí věci skutečně zmocní (poškozený u sebe předmětnou věc ani nemusí mít). Rozhodující je už samotný úmysl se této věci zmocnit²⁷, přičemž zmocněním se věci se rozumí převedení faktické moci nad věcí od dosavadního držitele (vlastník, příp. oprávněný držitel) na pachatele. Může k tomu dojít nejen fyzickým odejmutím věci poškozenému. Časté jsou také případy, kdy poškozený pachateli věc sám vydá ze strachu z hrozícího násilí.

Násilí spočívá v použití fyzické síly k překonání kladeného (případně očekávaného odporu). Není však bezpodmínečně nutné, aby poškozený odpor skutečně kladl. Jako příklad můžeme uvést situaci, kdy si je napadená osoba vědoma fyzické převahy pachatele a z obavy před dalšími útoky se raději podrobí vůli pachatele. Násilí může směřovat nejen proti osobě, která má danou věc u sebe, ale i proti jiné osobě či věci. Podstatné je, že je násilí použito za účelem zapůsobit na vůli poškozeného.

O násilí se nejedná v případě neočekávaného vytrhnutí věci z ruky, zmocnění se cizí věci takovým způsobem nemůže být posuzováno jako trestný čin loupeže, ale příp. jako trestný čin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. d). Jiná situace ovšem nastává ve chvíli, kdy pachatel již určitým způsobem překonává odpor poškozeného, například cloumáním věcí, kterou poškozený drží v ruce. V takovém případě se již jedná o užití násilí a čin je tedy posuzován jako trestný čin loupeže.²⁸

²⁶ Draštík, A. a kol.: *Trestní zákoník: Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 962, 963.

²⁷ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 8. 1970, sp. zn. 6 Tz 24/70.

²⁸ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 8 Tdo 898/2016.

TZ již nedefinuje potřebnou intenzitu násilí, z čehož vyvozujeme, že jakékoli násilí, byť malé či zanedbatelné intenzity, je za daných podmínek naplněním skutkové podstaty trestného činu loupeže. „Ani výjimečně malá intenzita násilí nemůže být důvodem pro kvalifikaci činu jako trestného činu krádeže podle § 205 tr. zák., protože o takový trestný čin může jít jen v případě, že se pachatel zmocní cizí věci bez použití jakéhokoliv násilí, resp. pohrůžky bezprostředního násilí. Nižší intenzita násilí pouze snižuje stupeň nebezpečnosti trestného činu loupeže pro společnost, což lze vyjádřit při ukládání trestu.“²⁹ Vzhledem k tomu, že nový TZ opouští od výrazu společenská nebezpečnost trestného činu, přichází zde v úvahu posouzení společenské škodlivosti trestného činu.

Pohrůžkou bezprostředního násilí je třeba rozumět pohrůžku takovým násilím, které, nepodrobí-li se poškozený vůli pachatele, bude vykonáno ihned. Pohrůžka nemusí být vykonána slovy, může se jednat i o konkludentní jednání (např. napřažení pěsti k úderu). V některých případech může být skutková podstata naplněna také tehdy, vzbudí-li pachatel v poškozeném pouhou obavu z bezprostředního násilí. To může spočívat například v zastavení poškozeného na odlehlém místě, příp. místě, odkud má poškozený ztíženou možnost úniku, pokud z jednání pachatele vyplývá, že k násilí skutečně dojde, nepodrobí-li se poškozený jeho vůli.³⁰

Není možný zánik trestnosti pokusu dle § 21 odst. 3 písm. a), pokud pachatel již použil násilí a dobrovolně upustil od úmyslu zmocnit se cizí věci, protože trestný čin loupeže je dokonán již samotným použitím násilí nebo pohrůžkou bezprostředním násilím.³¹

K pojmu organizovaná skupina viz 5.1.1.

K pojmu těžká újma na zdraví viz 5.1.1.

Pojmem značná škoda se rozumí částka dosahující částky minimálně 500 000 Kč (§ 138 odst. 1 TZ). Podmínkou naplnění znaků této skutkové podstaty je skutečné způsobení škody značného rozsahu. Pokud pachatel jedná v úmyslu tuto škodu způsobit, ale z nějakého důvodu se mu to nepodaří (např. poškozený nemá u sebe potřebnou částku či věc v této hodnotě, pachateli se nepovede

²⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 1980, sp. zn. 7 Tz 57/79.

³⁰ Srov. Šámal, P. a kol.: *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1728, 1729.

³¹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 8. 1970, sp. zn. 6 Tz 24/70.

poškozenému věc odejmout apod.), jsou naplněny pouze znaky pokusu trestného činu loupeže dle § 173 odst. 2 písm. c).³²

Jedná-li pachatel s úmyslem umožnit či usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312), nezáleží na tom, zda ke spáchání tohoto činu skutečně došlo. Skutková podstata loupeže dle § 173 odst. 2 písm. d) je naplněna již tehdy, je-li prokázán úmysl k umožnění nebo usnadnění spáchání těchto činů. Pokud by došlo alespoň k přípravě nebo pokusu některého z těchto činů, jednalo by se o souběh trestného činu loupeže dle § 173 odst. 2 písm. d) a přípravy či pokusu tohoto zamýšleného činu.³³

Pojmem škoda velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující částky minimálně 5 000 000 Kč (§ 138 odst. 1). Stejně jako v případě způsobení značné škody dle § 173 odst. 2 písm. c) i zde je nutné, aby byla tato škoda jednáním pachatele skutečně způsobena. Nenastane-li takový následek, bude se jednat o pokus trestného činu loupeže dle § 173 odst. 3.

Způsobením smrti dle § 173 odst. 4 je nutné rozumět pouze způsobení smrti z nedbalosti. Jedná-li se o úmyslné způsobení smrti, je nutné tento čin klasifikovat jako trestný čin vraždy dle § 140 odst. 3 písm. j). Souběh tohoto trestného činu s trestným činem loupeže dle § 173 odst. 1 je vyloučen.³⁴

Na trestný čin loupeže se vztahuje trestnost přípravy podle trestní sazby stanovené na zvlášť závažný zločin, ke kterému směřovala. Vzhledem k tomu, že loupež je vždy zvlášť závažným zločinem, vztahuje se trestnost přípravy na trestný čin loupeže dle § 173 odst. 1 až 4.

Pachatelem trestného činu loupeže může být kterákoli trestně odpovědná osoba. Již z povahy samotného trestného činu vyplývá, že pro naplnění znaků skutkové podstaty je vyžadováno úmyslné zavinění, kdy se úmysl vztahuje jak k násilnému jednání (příp. pohrůžce bezprostředního násilí), tak ke zmocnění se cizí věci.

5.2.2. Loupež vs. omezování osobní svobody

Zvláštním případem jednání směřujícího ke zmocnění se cizí věci může spočívat také v uzamčení (např. v místnosti či vozidle) či jiném obdobném omezení pohybu poškozeného. Pokud zde není užito fyzické násilí či pohrůžka bezprostředního násilí, nelze takové jednání posuzovat jako trestný čin loupeže.

³² Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 1979, sp. zn. 11 To 17/79.

³³ Srov. Vantuch, P.: *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011*. Praha: Anag, 2011, s. 598.

³⁴ Srov. také Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 5. 1991, sp. zn. 3 To 19/91.

V takovém případě přichází v úvahu klasifikovat jednání pachatele jako trestný čin omezování osobní svobody dle § 171 odst. 1.³⁵

5.2.3. Loupež vs. vydírání

Pro naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu loupeže je nutné, aby pachatel jednat v úmyslu zmocnit se cizí věci v bezprostřední časové návaznosti na užití násilí, příp. aby byla vykonána pohrůžka bezprostředního násilí, tedy násilí, jehož má být použito hned. Pokud však pachatel užije násilí nebo pohrůžku násilí, které má být vykonáno v budoucnu, sledujíc tím přinucení poškozeného, aby mu vydala cizí věc někdy v budoucnosti, jedná se o trestný čin vydírání dle § 175 (viz 5.3.).³⁶

5.3. Vydírání

§ 175

„(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami,

c) spáchá-li takový čin se zbraní,

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu,

e) spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo

f) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru nebo

c) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.“

³⁵ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 249/2005.

³⁶ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 1981, sp. zn. 7 Tz 44/80, dále také Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 6. 2010, sp. zn. 7 Tdo 633/2010.

5.3.1. Základní charakteristika

Objektem trestného činu vydírání je právo člověka svobodně se rozhodovat. Protiprávnost pachatelova jednání může spočívat jednak již v samotné neoprávněnosti pachatele požadovat po poškozeném dané jednání, může jít však také o situaci, kdy pachatel je oprávněn požadovat určité jednání po poškozeném, ale činí tak prostředky neodpovídajícími účelu, kterého má být dosaženo.³⁷

Stejně jako v případě trestného činu loupeže je čin dokonán již samotným násilným jednáním bez ohledu na to, zda pachatel dosáhl toho, čeho chtěl použitím násilí či pohrůžky jiné těžké újmy dosáhnout. „Cíl pachatele musí však být adresován poškozenému a ten jej musí vnímat. Nevnímá-li poškozený, k čemu ho pachatel svým jednáním nutí, jde o pokus vydírání na nezpůsobilém předmětu útoku.“³⁸ Rozhodující je tedy působení na vůli poškozeného a z toho vyplývající zásah do jeho práva na svobodné rozhodování.

Násilím, jeho pohrůžkou nebo pohrůžkou jiné těžké újmy musí pachatel sledovat donucení poškozeného, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Konáním se z povahy věci rozumí takové konání, které by poškozený bez nátlaku pachatele sám dobrovolně nekonal. Často se jedná zejména o vydání peněz v budoucnu. Opomenutím rozumíme naopak nekonání toho, co by bez nátlaku pachatele poškozený konal. Trpění pachatelova jednání pak chápeme jako strpění jednání pachatele, kterému by se poškozený dobrovolně nepodrobil.

Na rozdíl od trestného činu loupeže se nemusí jednat o pohrůžku bezprostředního násilí, ale je možné její směřování do budoucnosti. Poškozený nemusí být ani fyzicky přítomen, může se jednat např. o telefonické vyhrožování nebo dopis, v neposlední řadě také o komunikaci prostřednictvím sociální sítě. Zároveň není nutné, aby byla tato pohrůžka sdělena poškozenému přímo. Pachatel může k jejímu sdělení využít také třetí osoby.

Pohrůžka násilím je velice širokým pojmem, který nelze vykládat pouze ve smyslu výslovné pohrůžky fyzickým násilím. Vydíráním ve smyslu § 175 je i tzv. nepřímá pohrůžka učiněná konkludentně. Může se jednat o velice široké spektrum jednání, například gesta jasně demonstrující, co se poškozenému stane, pokud

³⁷ Srov. také Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. 4 Tdo 724/2016, shodně Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2015, sp. zn. 8 Tdo 551/2015.

³⁸ Jelínek, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 252., shodně srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 7. 1978, sp. zn. 7 Tz 33/78.

nebude pachateli po vůli (napodobování pistole rukou, přejetí dlaní po krku jako demonstrace podříznutí, ukázání fotografie s mrtvým tělem). Dále se může jednat o gesta učiněná bez přímého styku s poškozeným (zapálení automobilu, zaslání mrtvého zvířete). Pod nepřímou pohrůžku spadají také nepřímé verbální náznaky spočívající v odkazování na to, co se stalo jinému člověku při odporování pachateli („Ty to neuděláš? XY to taky neudělala a podívej se, jak dopadla!“). V neposlední řadě sem patří také narážky na rodinu a osoby, k nimž má poškozený blízký vztah, pokud je zřejmé, že je pachatel zmiňuje z důvodu působení na vůli poškozeného („Ty to neuděláš? A jak se mají Anička s Adélkou? Takové pěkné holčičky. Jistě nechceš, aby se jim něco stalo...“).³⁹

Jinou těžkou újmou se rozumí taková újma, kterou poškozený sám jako těžkou újmu pocítuje s přihlédnutím k jeho osobním poměrům, vyspělosti, zkušenostem apod. Může se jednat např. o újmu majetkovou, o poškození dobré pověsti poškozeného či o rozvrat jeho rodinného či pracovního života. „Vždy musí jít o jednání neoprávněné, a to ve vztahu k účelu, jaký pachatel sleduje, nikoliv ve vztahu k přípustnosti tohoto jednání.“⁴⁰

„Za jinou těžkou újmu ve smyslu § 175 odst. 1 trestního zákoníku lze považovat též hrozbu ztráty důvěry klientů poškozené osoby, která by mohla představovat likvidaci jejího podnikání. Intenzitu pohrůžky přitom zvyšuje její uveřejnění prostřednictvím tisku, rozhlasu, televize či veřejně přístupné počítačové sítě.“⁴¹

Co se subjektu týče, jedná se o subjekt obecný, pachatelem tedy může být kterákoli trestně odpovědná osoba.

K pojmu organizovaná skupina viz 5.1.1.

Nejméně se dvěma osobami dle § 175 odst. 2 písm. b) je čin spáchán v případě, že se na něm vedle pachatele aktivně podílí (zpravidla ve formě spolupachatelství či účastenství) nejméně dvě další osoby. Může se však jednat i o osoby trestně neodpovědné jednající např. ve skutkovém omylu. Důležitý je zde úmysl pachatele zahrnující i součinnost těchto osob v době páchaní činu.⁴²

Skutkovou podstatu dle vydírání dle § 175 odst. 2 písm. c) naplní pachatel, spáchá-li čin se zbraní. Trestní zákoník definuje v § 118 spáchání trestného činu pachatelem se zbraní jako užití zbraně „k útoku, k překonání nebo zamezení

³⁹ Srov. také Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1239/2014.

⁴⁰ Draštíková, A. a kol.: *Trestní zákoník, komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 975.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1205/2014.

⁴² Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2000, sp. zn. 3 Tz 188/2000.

odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe; zbraní se tu rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším“. Není nutné, aby byla zbraň užitá způsobem, jakým se obvykle používá (pachatel například nemusí vystřelit ze střelné zbraně nebo bodnout bodnou zbraní). Postačí, je-li zbraň užitá takovým způsobem, který činí útok proti tělu důraznějším (například rána pistolí do hlavy).

K pojmu značná škoda viz 5.2.1. Pro naplnění znaků skutkové podstaty vydírání dle § 175 odst. 2 písm. d) je nutné, aby byla tato škoda skutečně způsobena. Pokud úmysl pachatele vedl ke spáchání takové škody, ale tento následek nebyl způsoben (pro okolnosti na pachateli i zcela nezávislé), bylo by takové jednání klasifikováno jako pokus trestného činu vydírání dle § 175 odst. 2 písm. c).

O spáchání trestného činu vydírání na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem povinnosti se jedná, jestliže pachatel ví, že páchá tento čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi a zároveň také, že tak činí v souvislosti s výkonem jejich povinnosti. Nejčastěji se bude jednat o vydírání, jehož účelem má být změna učiněné výpovědi svědka, přinucení svědka nevypovídat proti pachateli, nucení znalce, aby podal zkreslený posudek apod. „Svědkiem ve smyslu § 175 odst. 2 písm. e) je nejen osoba, která již byla alespoň předvolána jako svědek a má tedy již procesní postavení svědka, nýbrž i osoba, kterou pachatel vydírá pro budoucí výkon její svědecké povinnosti, přičemž jednání pachatele je vedeno úmyslem odradit budoucího svědka od řádného plnění jeho povinnosti vyplývající z trestního řádu.“⁴³

K rasově, nábožensky či politicky motivované pohnutce viz 5.1.1.

K pojmu těžké újmy na zdraví viz 5.1.1.

K usnadnění trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru viz 5.2.1.

K pojmu škoda velkého rozsahu viz 5.2.1.

Způsobí-li pachatel spácháním trestného činu vydírání smrt, jedná se o naplnění znaků skutkové podstaty dle § 175 odst. 4 pouze v případě, byla-li smrt spáchána z nedbalosti. Pokud by pachatel způsobil smrt úmyslně, bylo by jeho jednání klasifikováno jako trestný čin vraždy dle § 140 v případném souběhu s trestným činem vydírání dle § 175.

⁴³ Vantuch, P. *Trestní zákoník s komentářem k l. 8. 2011*. Praha: Anag, 2011, s. 606., shodně srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1602/2010.

Odst. 5 stanovuje trestnost přípravy pro zvlášť závažný zločin vydírání. V tomto případě se tedy bude jednat o přípravu zvlášť závažného zločinu vydírání dle § 175 odst. 3 a 4.

5.3.2. Vydírání vs. znásilnění/sexuální nátlak

Cílem jednání pachatele je donutit jinou osobu, aby něco konala, opominula nebo strpěla. Jedná-li se však o strpění jednání pachatele spadající do sexuální oblasti, je nutné klasifikovat toto jednání jako trestný čin znásilnění, příp. sexuálního nátlaku (§ 185, § 186), které jsou ve vztahu speciality k trestnému činu vydírání.⁴⁴

5.3.3. Vydírání vs. krádež

Trestný čin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. c) spočívá v tom, že si pachatel přisvojí cizí věc tak, že se jí zmocní, a následně užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí za účelem si věc uchovat. V případě, že pachatel užije bezprostředně po činu násilí nebo pohrůžku bezprostředního násilí nikoli za účelem si věc uchovat, ale např. přimět poškozeného, aby pachatele nezadržel a nechal jej odejít z místa krádeže, nelze čin posuzovat jako trestný čin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. c). Násilí nebo pohrůžka bezprostředního násilí ze strany pachatele zde nesměřuje k uchování si věci, ale k nátlaku na vůli poškozeného za jiným účelem. Takové jednání bude klasifikováno jako vícečinný souběh trestného činu krádeže a vydírání.⁴⁵

5.4. Porušování domovní svobody

§ 178

„(1) Kdo neoprávněně vnikne do obydlí jiného nebo tam neoprávněně setrvává, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, užije-li při činu uvedeném v odstavci 1 násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná-li překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, jestliže užije při činu uvedeném v odstavci 1 násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí a takový čin spáchá se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami.“

⁴⁴ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 1990, sp. zn. 6 Tz 10/90.

⁴⁵ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 8 Tdo 98/2012.

5.4.1. Základní charakteristika

Objektem trestného činu porušování domovní svobody je svoboda obydlí, která je zaručena článkem 12 Listiny základních práv a svobod. Domovní svoboda představuje nejen nedotknutelnost obydlí jiného, ale také právo oprávněné osoby na nedotknutelnost jejího soukromí, které jí toto obydlí poskytuje. Pojem obydlí je definován v § 133 jako „dům, byt, nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležící“.

Při posuzování termínu obydlí je nutné vycházet zejména ze způsobu užívání, nikoli jen z hmotné konstrukce bytu či domu. Jedná se o jakékoli prostory, kde má daná osoba svoji domácnost a soukromí. V konkrétních situacích sem mohou patřit také rekreační chaty, pokud slouží k individuální rekreaci a pokud si je oprávněná osoba drží zejména z důvodu soukromí a odpočinku.⁴⁶ Patří sem také sklepní kóje, pokud jsou opatřeny uzamykatelnými mechanismy. Ochrany požívají také hotelové pokoje sloužící k přechodnému bydlení. Neoprávněné vniknutí do hotelového pokoje či setrvání v něm je tedy naplněním skutkové podstaty trestného činu porušování domovní svobody.⁴⁷

Trestný čin porušování domovní svobody nelze chápat pouze jako neoprávněný vstup do obydlí. Dochází zde zejména také k zásahu do osobní integrity oprávněné osoby. Ochrana je proto poskytována jakékoli osobě, která toto obydlí oprávněně užívá. Ochrana je poskytována oprávněnému uživateli (např. nájemníkovi) i vůči neoprávněným zásahům vlastníka bytu či domu. To vyplývá ze samotného článku 12 Listiny základních práv a svobod odst. 1, na základě kterého není dovoleno vstoupit do obydlí bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí (tato osoba nemusí být bezpodmínečně jeho vlastníkem).

Neoprávněným vniknutím rozumíme vstup do obydlí bez souhlasu oprávněné osoby, příp. přímo proti vůli oprávněné osoby bez existence zákonného důvodu k takovému vstupu. Neoprávněným vniknutím tedy není domovní prohlídka dle § 183 TŘ, pokud jsou splněny zákonné podmínky. Možnost zásahu do domovní svobody na základě domovní prohlídky je zakotvena také na ústavní úrovni v článku 12 odst. 2 LZPS. Další možností zákonného omezení domovní svobody je vstup policejního orgánu do obydlí, jiných prostor a na pozemek dle § 83c TŘ či vstup policisty do obydlí bez souhlasu uživatele dle § 40 zákona o

⁴⁶ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 1987, sp. zn. Tzv 29/87.

⁴⁷ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 1988, sp. zn. 5 Tz 37/88, shodně Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. 7 Tdo 871/2016.

policii ČR za účelem ochrany života a zdraví osob nebo odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti, pokud věc nesnese odkladu.

Za neoprávněné vniknutí do obydlí nelze dále považovat situaci, kdy existuje více oprávněných osob, z nichž jedna udělila ke vstupu souhlas, a to i přes to, že některý další oprávněný uživatel se vstupem nesouhlasí.⁴⁸

Neoprávněné setrvání v obydlí spočívá v situaci, kdy pachatel vstoupí do obydlí se souhlasem oprávněné osoby a následně je odmítne opustit proti výslovně či konkludentně projevené vůli oprávněné osoby.

Stejně jako u všech trestných činů proti svobodě, i zde je vyžadován úmysl pachatele, kterým zde může být kterákoli trestně odpovědná osoba.

Kvalifikovaná skutková podstata dle odst. 2 předpokládá užití násilí, pohrůžky bezprostředního násilí či překonání překážky, jejímž účelem je zabránit vniknutí. Pohrůžka bezprostředního násilí musí spočívat v pohrůžce takovým násilím, které má být vykonáno okamžitě, nikoli v budoucnu (takové jednání je pak nutno klasifikovat jako trestný čin vydírání dle § 175). V případě těchto zvláště přitěžujících okolností se musí jednat o úmyslné jednání, což vyplývá i z jejich samotné povahy. Úmysl vykonat násilí musí být pojat pachatelem ještě před vniknutím do obydlí.⁴⁹

Stejně jako u trestného činu loupeže, i zde může být násilí vykonáno jak na oprávněné (příp. i jiné) osobě, tak na věci (klasicky například rozbití okna).⁵⁰ Důležitým faktorem je užití násilí jakožto prostředku pro překonání kladeného či očekávaného odporu. Pohrůžka bezprostředního násilí musí spočívat v pohrůžce takovým násilím, které má být vykonáno okamžitě, nikoli v budoucnu (takové jednání je pak nutno klasifikovat jako trestný čin vydírání dle § 175).

Překážkou, která má zabránit vniknutí, rozumíme cokoli, co má sloužit k zabránění vniknutí neoprávněných osob do obydlí. Pro naplnění objektivní stránky není nutné použití násilí při překonávání překážky, může se jednat například i o přelezení zdi. Stejně tak bude klasifikováno jako porušování domovní svobody dle § 178 odst. 2 jednání spočívající v odemčení branky klíčem, který byl po uzamčení zevnitř zanechán v zámku. Zamčená branka totiž představuje překážku, která má zabránit vniknutí, bez ohledu na to, že byl klíč v zámku ponechán.⁵¹

⁴⁸ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 179/96.

⁴⁹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 1988, sp. zn. 5 Tz 20/87.

⁵⁰ Srov. také Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 1968, sp. zn. 7 Tz 32/68.

⁵¹ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 8 Tdo 440/2014.

K pojmům spáchání trestného činu se zbrání nebo nejméně se dvěma osobami viz 5.3.1.

Vzhledem k tomu, že ani okolnosti zvlášť přitěžující v kvalifikovaných skutkových podstatách nezmiňují ublížení na zdraví či smrt, je možný jednočinný souběh trestného činu porušování domovní svobody s trestnými činy ublížení na zdraví či vraždy, pokud byl tento čin spáchán násilím, jímž byly ublížení na zdraví či smrt způsobeny.

5.4.2. Porušování domovní svobody a krádež

Trestný čin porušování domovní svobody bývá často prostředkem pro spáchání jiných trestných činů. Velice často je úmyslem pachatele zejména odcizit věc z cizího obydlí. V takových případech není vyloučen souběh trestného činu porušování domovní svobody s trestným činem krádeže dle § 205, protože objektem těchto trestných činů jsou odlišné zájmy chráněné zákonem (majetkové právo a domovní svoboda). V případě spáchání trestného činu krádeže vloupáním do obydlí dle § 205 odst. 1 písm. b) dochází vždy k jednočinnému souběhu s trestným činem porušování domovní svobody.⁵²

5.4.3. Porušování domovní svobody a loupež

Souběh trestného činu porušování domovní svobody s trestným činem loupeže není vyloučen. Tento souběh není vyloučen ani tehdy, půjde-li o trestný čin porušování domovní svobody s použitím násilí dle § 178 odst. 2, příp. odst. 3. Ačkoli jak trestný čin loupeže, tak trestný čin porušování domovní svobody ve svých kvalifikovaných skutkových podstatách vyžadují prvek násilí, nejednalo by se v tomto případě o dvojí přičítání téhož kvalifikačního znaku (užití násilí), protože trestné činy loupeže a porušování domovní svobody chrání odlišné zájmy chráněné zákonem.⁵³

⁵² Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 8 Tdo 98/2012.

⁵³ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 4 Tdo 94/2012.

6. Trestání

6.1. Trestání dle trestního zákoníku

V okamžiku vyslovení viny soud rozhoduje také o způsobu potrestání pachatele trestného činu. Trestní zákony neobsahují obecnou definici trestu. Můžeme jej označit jako prostředek státního donucení, který je ukládán výhradně soudem pachateli trestného činu v trestním řízení, a to zejména za účelem ochrany společnosti a zájmů chráněných trestními zákony. Tresty se vyznačují také represivní funkcí, kdy dochází nejen k omezení svobody pachatele, majetkové či jiné újmě, ale také ke společenskému odsouzení pachatele za jeho protiprávní jednání. TZ obsahuje taxativní výčet trestů, které lze uložit za spáchání některého z trestných činů uvedených v jeho zvláštní části, což vyplývá z již uvedených zásad „nullum crimen sine lege“ a „nulla poena sine lege“ tvořících jeden z významných pilířů právního státu.

Při ukládání trestů je nezbytná individualizace dle okolností v konkrétním případě. Soud přihlíží zejména k povaze a závažnosti spáchaného činu, k osobním poměrům pachatele a možnostem jeho nápravy, k chování pachatele po činu (zejména snaha nahradit škodu nebo odstranit škodlivé následky svého jednání.). TZ také obsahuje demonstrativní výčet polehčujících a přitěžujících okolností, jejichž zhodnocení hraje významnou roli zejména při určování výměry trestu. Pokud je však nějaká z přitěžujících okolností součástí samotné skutkové podstaty daného trestného činu (zejména kvalifikované), nelze již přihlížet k této okolnosti jako k okolnosti přitěžující dle § 42 (zákaz dvojího přičítání, § 39 odst. 4).

Při ukládání trestů je nutné dodržení zásad upravených v § 37 a násl. Mezi tyto zásady patří zásada legality a humanity, zásada přiměřenosti trestní sankce ke spáchanému činu s přihlédnutím k poměrům pachatele a ochrana právem chráněných zájmů poškozených.

Základním trestem, který trestní zákoník umožňuje uložit za trestné činy omezování osobní svobody, loupeže, vydírání a porušování domovní svobody je trest odnětí svobody, v případě vydírání dle § 175 odst. 1 také peněžitý trest. Možná výměra trestu se liší jak mezi jednotlivými trestnými činy navzájem, tak u každého z těchto činů v rámci základní skutkové podstaty a skutkových podstat kvalifikovaných. Vedle trestu odnětí svobody je možné uložit i jiný trest uvedený v § 52 vyjma trestu domácího vězení a trestu obecně prospěšných prací (srov. § 53 odst. 1). Vzájemný výkon těchto trestů s trestem odnětí svobody jejich samotná

povaha vylučuje. Vedle trestu peněžitého nelze uložit trest propadnutí majetku. Spolu s trestem je také možné uložení ochranného opatření, které je dalším druhem trestních sankcí vedle trestů. Trestní zákoník tedy vychází z dualismu trestních sankcí.

6.1.1. Upuštění od potrestání

Upuštění od potrestání představuje jistou alternativu k potrestání, kdy je vyslovena vina pachatele, ale není mu uložen trest (to však nevyklučuje uložení ochranného opatření či povinnosti k náhradě škody). Přistoupit k upuštění od potrestání dle § 46 odst. 1 je možné pouze u přečinů, jejichž spáchání pachatel lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě, a pouze v případech, kdy lze důvodně předpokládat, že k nápravě pachatele a ochraně společnosti postačí pouhé projednání věci. Soud zde vychází z povahy a závažnosti přečinu a dosavadního života pachatele. Přistoupit k upuštění od potrestání dle § 46 odst. 1 je možné v případě trestného činu vydírání podle dle § 175 odst. 1, tedy při spáchání jeho základní formy, trestného činu omezování osobní svobody dle § 171 odst. 1 a 2 a trestného činu porušování domovní svobody dle § 178 odst. 1 a 2. Upuštění od potrestání není možné v případě trestného činu loupeže, která není přečinem ani ve své základní formě.

Zvláštním druhem upuštění od potrestání použitelným u všech zmíněných trestných činů je upuštění od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný při splnění podmínek stanovených v § 178a odst. 1 a 2 TŘ, pokud obviněný v přípravném řízení i řízení před soudem podal úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které mohou významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované zločinecké skupiny, v její prospěch či ve spojení s organizovanou skupinou.

Dle § 46 odst. 3 je možné upustit od potrestání i v případech nezpůsobilé přípravy či pokusu, kdy pachatel nerozpoznal, že příprava či pokus nemohou vést k dokonání trestného činu vzhledem k povaze nebo druhu předmětu útoku či prostředku, jímž měl být trestný čin spáchán. Do této kategorie je možné zařadit vydírání osoby, která není schopná vnímat pohrůžku násilím. V takových případech se jedná o pokus trestného činu vydírání na nezpůsobilém předmětu útoku.

Ve výše zmíněných případech upuštění od potrestání je možné za účelem sledování chování pachatele stanovit po stanovenou zkušební dobu nad pachatelem dohled vykonávaný probačním úředníkem.

Pokud byl trestný čin spáchán ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, může soud přistoupit při splnění stanovených podmínek k upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení (§ 99) nebo zabezpečovací detence (§ 100) dle § 47 odst. 1.

Při upuštění od potrestání dle § 46 a § 47 se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen.

6.1.2. Peněžítý trest

Vzhledem k tomu, že peněžítý trest je trestem postihujícím majetek pachatele, je jeho uložení možné v případě, že pachatel úmyslným trestným činem získal, příp. chtěl získat, pro sebe nebo jinou osobu majetkový prospěch. V případě, že není tato podmínka splněna, je možné uložit peněžítý trest pouze tam, kde to zákon dovoluje, nebo ukládá-li ho za přečin a vzhledem k povaze trestného činu a poměrům pachatele neukládá současně nepodmíněný trest odnětí svobody. Zákon umožňuje uložit peněžítý trest v případě spáchání trestného činu vydírání dle § 175 odst. 1.

K výměře celkového peněžitého trestu dochází na základě tzv. denních sazeb. Denní sazba činí 100 Kč až 50 000 Kč, přičemž peněžítý trest může činit 20 až 730 celých denních sazeb. Jedná se tedy o velice široké rozmezí, v jakém může být peněžítý trest uložen. Počet denních sazeb a výši jedné denní sazby soud stanovuje s přihlédnutím k závažnosti spáchaného trestného činu a majetkovým poměrům pachatele. Z uvedeného vyplývá minimální (20 x 100 Kč → 2000 Kč) a maximální (730 x 50 000 Kč → 36 500 000 Kč) možná částka peněžitého trestu. Počet a výši denních sazeb uvádí soud ve výroku rozsudku. S přihlédnutím k majetkovým poměrům pachatele může umožnit zaplacení peněžitého trestu ve splátkách, je-li zřejmé, že není v jeho možnostech jej zaplatit ihned.

Pokud je zřejmé, že by byl peněžítý trest nedobytný, soud jej nemůže uložit. Stejně tak není možné uložit peněžítý trest vedle trestu propadnutí majetku.

6.1.3. Trest odnětí svobody

Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody upravuje TŘ a zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Trest odnětí svobody je vykonáván ve čtyřech typech věznic, a to s dohledem, s dozorem, s ostrahou nebo se zvýšenou ostrahou. Při výběru typu věznice soud přihlíží zejména k závažnosti činu, zda byl tento spáchán úmyslně či z nedbalosti, k trestní minulosti pachatele a výši uloženého trestu. Dle § 56 odst. 2 soud zařadí

- do věznice s dohledem pachatele, kterému uložil trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který zároveň dosud nebyl ve výkonu trestu za úmyslný trestný čin,
- do věznice s dozorem pachatele, kterému uložil trest spáchaný za přečin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu za úmyslný trestný čin, příp. pachatele, kterému uložil trest odnětí svobody nepřevyšující tři léta za úmyslný trestný čin a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- do věznice s ostrahou pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin, pokud nejsou splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, kterému uložil trest za nedbalostní trestný čin a který nebyl zařazen do věznice s dohledem nebo s dozorem,
- do věznice se zvýšenou ostrahou pachatele, kterému byl uložen výjimečný trest, trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, trest odnětí svobody ve výměře minimálně osmi let za zvlášť závažný zločin, nebo pachatele, který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby či výkonu trestu.

Soud se může od výše zmíněných pravidel odchýlit a zařadit pachatele do jiného typu věznice, má-li za to, že v jiném typu věznice bude výchovné působení na pachatele efektivnější, přičemž přihlédne zejména k závažnosti trestného činu a povaze a stupni narušení pachatele. Pachatele, kterému byl uložen trest odnětí svobody na doživotí, však soud zařadí do věznice se zvýšenou ostrahou obligatorně.⁵⁴

Během výkonu trestu je možné přeřadit odsouzeného do jiného typu věznice, lišícího se od věznice dosavadního výkonu trestu o jeden stupeň. Možnost takového přeřazení upravuje § 57 TZ a § 324 TŘ. O přeřazení odsouzeného do mírnějšího typu věznice rozhodne soud tehdy, jestliže vzhledem k chování pachatele je zřejmé, že takové přeřazení přispěje k jeho nápravě. Do přísnějšího typu věznice soud přeřadí zejména pachatele, který opakovaně porušuje pořádek a kázeň nebo během výkonu trestu spáchal trestný čin.

6.1.3.1. Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody

Podmíněné odsouzení dle § 81 odst. 1 spočívá ve vyslovení viny odsouzeného a současného uložení trestu, jehož výkon je odložen pod podmínkou

⁵⁴ Srov. § 56 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

řádného chování odsouzeného během uložené zkušební doby. K podmíněnému trestu odnětí svobody lze přikročit pouze u trestu odnětí svobody nepřevyšujícímu tři léta, pokud je zde důvodný předpoklad, že není třeba jeho výkonu (vzhledem k osobě a poměrům pachatele). Jsou-li vedle trestu odnětí svobody uloženy další tresty, povolení podmíněného odkladu výkonu se na tyto další tresty nevztahuje.

Účelem institutu podmíněného odsouzení je zejména výchovné působení na pachatele, kdy se předpokládá, že k jeho nápravě postačí pouhá hrozba výkonu trestu. Pokud odsouzený ve zkušební době (jeden rok až pět let) vede řádný život a vyhoví uloženým podmínkám a omezením, vysloví soud jeho osvědčení a trest odnětí svobody nebude vykonán. Vyplývá-li z okolností případu zvýšená potřeba dohledu nad odsouzeným, může soud přikročit k podmíněnému odsouzení s dohledem dle § 84, kdy dohled nad odsouzeným vykonává probační úředník.

Trest odnětí svobody nepřevyšující tři léta lze uložit (a tedy i přistoupit k jeho podmíněnému odkladu) v případech trestného činu omezování osobní svobody dle § 171 odst. 1, 2, 3 a 4, loupeže dle § 173 odst. 1, vydírání dle § 175 odst. 1 a 2 a porušování domovní svobody dle § 178 odst. 1, 2 a 3. Zde však záleží na konkrétním případě a uvážení soudu, v jaké sazbě dle zákonného rozmezí je trest uložen. Zohledněno musí být také případné mimořádné snížení trestu odnětí svobody dle § 58 odst. 1 až 6.

6.1.3.2. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody

Možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody je upravena v § 58 odst. 1. Podstatou tohoto institutu je uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranicí zákonné sazby stanovené za trestný čin. Soud může mimořádně snížit trest odnětí svobody, pokud:

- Vzhledem k okolnostem nebo poměrům pachatele se zákonná sazba jeví jako nepřiměřeně přísná, pokud lze dosáhnout nápravy pachatele i tímto kratším trestem,
- pachatel napomohl zabránit trestnému činu, který jiná osoba připravovala nebo se o něj pokusila a nápravy pachatele lze dosáhnout i tímto kratším trestem,
- se jedná o spolupracujícího obviněného za splnění podmínek § 178a odst. 1 TŘ a § 58 odst. 4 TZ,
- se jedná o pachatele přípravy nebo pokusu trestného činu nebo pomocníka, pokud se zákonem stanovená sazba jeví nepřiměřeně přísná a nápravy lze dosáhnout i kratším trestem,

- pachatel jednal v právním omylu, kterého se mohl vyvarovat (§ 19 odst. 2) nebo překročil meze některé z okolností vylučujících protiprávnost.

V prvních dvou případech je soud limitován nejnižší možnou sazbou, jakou může pachateli uložit. V případech trestných činů loupeže dle § 173 odst. 3, 4 a trestného činu vydírání dle § 175 odst. 4 nelze uložit pachateli trest odnětí svobody v délce kratší než tři roky. Minimálně jeden rok pak musí po mimořádném snížení činit sazba za trestné činy zbavení osobní svobody dle § 170 odst. 2, loupeže dle § 173 odst. 2 a vydírání dle § 175 odst. 3. V ostatních případech trestných činů zbavení osobní svobody, loupeže a vydírání není soud limitován žádnou minimální hranicí. Stejně tak není limitován v případě trestných činů porušování domovní svobody a omezování osobní svobody, a to v jejich základní ani kvalifikované formě.

6.1.3.3. Mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody

V případě, že pachatel spáchal zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3), ačkoli již byl buď za tento nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán, může soud přistoupit k mimořádnému zvýšení trestu odnětí svobody, pokud je vzhledem k takové recidivě a okolnostem případu závažnost tohoto nově spáchaného zvlášť závažného zločinu vysoká nebo je ztížena možnost nápravy pachatele. Při mimořádném zvýšení může soud uložit pachateli trest odnětí svobody v horní hranici trestní sazby stanovené v zákoně, kterou zvýší o jednu třetinu. Pro možnost mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody je tedy třeba splnění následujících podmínek:

- Pachatel opětovně spáchal zvlášť závažný zločin.

Opětovným spácháním zvlášť závažného zločinu zde rozumíme pravomocné odsouzení za zvlášť závažný zločin v minulosti a následné spáchání dalšího zvlášť závažného zločinu.

Tato podmínka je splněna i tehdy, je-li v minulosti spáchaným zvlášť závažným zločinem zvlášť závažný úmyslný trestný čin ve smyslu § 41 odst. 2 trestního zákona z roku 1961, pokud se jednalo o čin, na který tento zákon stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let nebo který splňuje definici zvlášť závažného zločinu dle současné právní úpravy (§ 14 odst. 3 TZ).⁵⁵

- Pachatel byl za zvlášť závažný zločin spáchaný v minulosti potrestán.

⁵⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 11 Tdo 587/2010.

Potrestáním se zde rozumí alespoň částečné vykonání stanoveného trestu. O zvláště nebezpečného recidivistu se tedy nejedná v případech, kdy sice došlo k odsouzení pachatele, ale již nedošlo ani k částečnému výkonu uloženého trestu.⁵⁶

- Závažnost nově spáchaného zvláště závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a okolnostem případu vysoká nebo je možnost nápravy pachatele ztížena.

Při splnění uvedených podmínek je možné mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody pachateli dopustivšímu se loupeže, která je vždy zvláště závažným zločinem. Dále sem můžeme zařadit trestný čin omezování osobní svobody dle § 171 odst. 4 a trestný čin vydírání dle § 175 odst. 3 a 4. Trestný čin porušování domovní svobody není zvláště závažným zločinem, a to ani v některé z kvalifikovaných forem, proto zde mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody dle zmíněného ustanovení není možné.

Ke zvýšení horní hranice trestní sazby o jednu třetinu může soud přistoupit také v případě vícečinného souběhu většího počtu trestných činů v rámci ukládání úhrnného či souhrnného trestu dle § 43 TZ.

6.1.3.4. Ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny

Ukládá-li soud trest odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny (viz 3.5.1.), zvýší horní hranici trestní sazby stanovené zákonem o jednu třetinu. Na rozdíl od mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody tak učiní obligatorně. Po zvýšení horní hranice trestní sazby uloží soud pachateli trest odnětí svobody v její horní polovině. Ukládá-li soud trest odnětí svobody nad dvacet do třiceti let, nesmí horní hranice takto zvýšené trestní sazby převyšovat třicet let.⁵⁷

6.1.3.5. Podmíněné propuštění a přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení

Podmíněné propuštění z trestu odnětí svobody (§ 88 odst. 1) spočívá v propuštění odsouzeného na svobodu při případném stanovení přiměřených omezení a povinností na uloženou zkušební dobu. Pokud odsouzený vede po zkušební dobu řádný život a vyhoví stanoveným podmínkám, soud vysloví, že se odsouzený osvědčil. V opačném případě je přistoupeno k výkonu zbytku trestu.

⁵⁶ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 1964, sp. zn. 7 Tz 33/64.

⁵⁷ Srov. § 108 odst. 1, odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Podmínkou podmíněného propuštění je polepšení odsouzeného a z něj vyplývající předpoklad vedení řádného života, příp. převzetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného soudem. Druhou podmínkou je vykonání požadované části uloženého trestu. TZ obecně stanovuje tuto dobu v § 88 odst. 1 písm. a) na jednu polovinu uloženého trestu. V případě přečinů omezování osobní svobody dle § 171 odst. 1, 2 vydírání dle § 175 odst. 1 a porušování domovní svobody dle § 178 odst. 1 a 2 však nemusí být tato doba dodržena, pokud se pachatel osvědčil vzorným chováním a plněním svých povinností.

V případě trestného činu omezování osobní svobody dle § 171 odst. 3 je možné zkrátit požadovanou dobu výkonu trestu na jednu třetinu (nejedná se o přečin ani o zvlášť závažný zločin), a to pouze v případě, že jeho pachatel dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody.⁵⁸

Zvlášť závažné zločiny loupeže dle § 173 odst. 3 a 4 a vydírání dle § 175 odst. 3 a 4 spadají do skupiny trestných činů taxativně vyjmenovaných v § 88 odst. 4, pro něž je pro podmíněčné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody požadován výkon uloženého trestu v délce minimálně dvou třetin.

Novela TZ roku 2012 zakotvila v § 57a možnost přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení. Tato přeměna je možná po výkonu poloviny uloženého trestu za podmínky, že odsouzený prokázal zlepšení a v důsledku tohoto polepšení lze předpokládat, že povede řádný život. Délka takto přeměněného trestu domácího vězení může být i delší než dva roky, což je jinak maximální přípustná délka trestu domácího vězení dle § 60 odst. 1. Účelem tohoto institutu je zejména ulevit přeplněným věznicím. Dosud nevykonaný zbytek uloženého trestu odnětí svobody je pak vykonán jako trest domácího vězení.

K přeměně trestu odnětí svobody v trest domácího vězení může soud přistoupit pouze v případech odsouzení pachatele za přečin. Z předmětných trestných činů je tedy možné k němu přistoupit pouze u přečinů omezování osobní svobody dle § 171 odst. 1 a 2, vydírání dle § 175 odst. 1 a porušování domovní svobody dle § 178 odst. 1 a 2. Naopak není možné k této přeměně přistoupit v případě odsouzení za trestný čin loupeže.

6.2. Trestání mladistvých

Trestání mladistvých za provinění upravuje ZSVM. Účelem sankcí ukládaných mladistvému má být na základě tohoto zákona zejména obnovení

⁵⁸ Srov. § 88 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

narušených sociálních vztahů, začlenění dětí mladších patnácti let a mladistvých do rodinného a sociálního prostředí a předcházení trestným činům. Při ukládání opatření dle ZSVM je nutné přihlížet k věku, rozumové a mravní vyspělosti mladistvého, jeho rodinným a sociálním poměrům a povaze a závažnosti spáchaného činu. Mladistvým pachatelům může soud udělit tři typy opatření, jimiž jsou výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření.

Trestní opatření dle ZSVM v návaznosti na TZ musí zejména napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého. Zároveň je možné ve stanovených případech od uložení trestního opatření upustit, například v případě, že mladistvý se činu dopustil z neznalosti právních předpisů. Soud může také místo uložení trestního opatření přijmout záruku třetí osoby za mladistvého. Upuštění od potrestání je možné u těch provinění, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let. Z vybraných trestných činů se tedy může jednat o pachatele, který se dopustil omezování osobní svobody dle § 171 odst. 1 a 2, vydírání dle § 175 odst. 1 nebo porušování domovní svobody dle § 178 odst. 1 a 2. Rovněž je možné přistoupit k podmíněnému upuštění od uložení trestního opatření dle § 14 odst. 1.

Peněžité opatření (peněžítý trest dle TZ) lze mladistvému uložit pouze, je-li výdělečně činný nebo jeho majetkové poměry uložení tohoto opatření umožňují. Výše denní sazby se může pohybovat v rozmezí od 100 Kč až 5 000 Kč. Celkově může být peněžité opatření uloženo ve výši od 10 do 365 denních sazeb. Minimální sazba peněžitého opatření uloženého mladistvému tedy činí 1000 Kč, maximální pak 1 825 000 Kč. ZSVM umožňuje také podmíněný odklad výkonu peněžitého opatření se zkušební dobou až na tři léta. K podmíněnému odkladu lze přistoupit tehdy, pokud má soud za to, že účelu peněžitého opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu, přičemž přihlíží zejména k dosavadnímu životu mladistvého a jeho prostředí, příp. může přijmout též záruku jiné osoby, která má na mladistvého výchovný vliv.

Uložení trestního opatření nepodmíněného odnětí osobní svobody mladistvému může soud uložit pouze za předpokladu, že vzhledem k okolnostem se uložení jiného opatření jeví jako nedostačující k nápravě mladistvého.

Trestní sazba odnětí svobody dle TZ se u mladistvých pachatelů snižuje na polovinu, přičemž horní hranice nesmí přesáhnout pět let a dolní hranice jeden rok. I zde zákon umožňuje mimořádné snížení odnětí svobody (§ 32) a podmíněné odsouzení, příp. podmíněné odsouzení s dohledem (§ 33 odst. 1).

6.3. Trestání právnických osob

Stejně jako TZ i ZTOPO vychází z dualismu trestních sankcí, jimiž jsou tresty a ochranná opatření. Druhy a trestů a ochranných opatření, které lze právnické osobě uložit, jsou taxativně uvedeny v § 15 odst. 1 a 2. Jedná se o trest zrušení právnické osoby, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí, uveřejnění rozsudku a ochranné opatření zabránění věci. Výběr trestní sankce se pak odvíjí od okolností spáchání činu, povahy a závažnosti spáchaného činu, od skutečnosti, zda byl spácháním činu získán majetkový prospěch, zda došlo ke spáchání činu v souvislosti s určitou činností apod. Ustanovení § 1 odst. 2 odkazuje na subsidiární užití trestního zákoníku.

7. Srovnání se slovenskou právní úpravou úpravou

7.1. Úprava trestných činů na Slovensku

Základním pramenem k problematice vybraných trestných činů, které jsou předmětem této práce, je na Slovensku zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znený neskorších predpisov (STZ). STZ je členěn na tři základní části. První (všeobecná) část upravuje zejména problematiku podmínek trestní odpovědnosti, pojem trestného činu, druhy sankcí, které lze za trestný čin uložit apod. Všeobecná část je dále dělena na hlavy, díly a oddíly. Druhá (zvláštní) část je pak věnována úpravě konkrétních trestních činů, které člení do celkem dvanácti hlav, každá hlava se dále člení na díly. Obsahem třetí části jsou ustanovení společná, přechodná a závěrečná.

Na rozdíl od české právní úpravy, trestní odpovědnost mladistvých není řešena speciálním zákonem, ale je přímo obsažena v STZ, konkrétně v jeho první části, hlavě čtvrté. Ustanovení o trestní odpovědnosti a stíhání mladistvých pachatelů jsou pak ve vztahu speciality k obecné části trestního zákona.⁵⁹ Mladistvým se rozumí osoba, která v době spáchání činu dovršila čtrnáctý, nikoli však osmnáctý rok věku.

Trestní odpovědnost právnických osob je upravena zákonem č. 91/2016 Z.z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znený neskorších predpisov (SZTOPO).

7.1.1. Pojem trestného činu na Slovensku

Definice trestného činu je obsažena v § 8 STZ. Na základě tohoto ustanovení je trestným činem „protiprávní čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně, nestanoví-li zákon jinak“. Stejně jako v ČR vychází samotná definice z formálního pojetí bez ohledu na materiální stránku dříve vyjádřenou pojmem společenská nebezpečnost. Teprve definice přečinu jakožto jednoho z druhů trestných činů v § 10 odst. 2 obsahuje materiální korektiv, přirovnatelný k požadavku společenské škodlivosti dle českého trestního zákoníku: „Nejde o přečin, jestliže vzhledem na způsob spáchání činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, míru zavinění a pohnutku pachatele je jeho závažnost nepatrná.“⁶⁰ Obdobně je tomu tak v § 95 odst. 2 upravujícím trestní odpovědnost

⁵⁹Srov. § 94 odst. 2 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znený neskorších predpisov.

⁶⁰§ 10 odst. 2, tamtéž.

mladistvých. V případě mladistvého pachatele se nebude jednat o přečin, ačkoli je naplněna jeho skutková podstata, pokud je „jeho závažnost malá“.

Materiální korektiv v podobě závažnosti přečinu je určen vícero skutečnostmi, které je nutné posuzovat jako jeden celek s jejich vzájemnými souvislostmi. Skutečnostmi určujícími závažnost přečinu jsou zejména způsob spáchání činu a jeho následek, míra zavinění pachatele a okolnosti spáchání trestného činu. Například rvačka dvou bezdomovců odehrávající se v noci na ulici bez přítomnosti dalších osob, kdy dochází pouze k pěstní potyčce, bude jistě posouzena jako méně závažná než případ, kdy se stejné osoby brutálně kopou do hlavy za bílého dne na ulici plné dalších osob a stříká z nich krev.⁶¹

Pojem protiprávnosti je vykládán jako jednání či stav, který je v rozporu s právními normami. Další obecné znaky trestného činu, jimiž je dosažení požadovaného věku a přičetnost, jsou obsaženy v § 22 a § 23. Oproti české úpravě v trestním zákoníku má slovenský trestní zákon nižší hranici trestní odpovědnosti, jejíž vznik je zde možný po dovršení čtrnáctého roku věku. V případě trestného činu sexuálního zneužívání (§ 201) je tato hranice posunuta na dovršení patnácti let věku.

Stejně jako v české právní úpravě, i STZ výslovně nedefinuje pojem přičetnost, která je dalším obecným znakem trestného činu. Pojem nepřičetnosti je obsažen v § 23 a vychází ze stejného pojetí jako v ČR. Také zde spočívá nepřičetnost v tom, že pachatel v době spáchání činu nemohl pro duševní poruchu rozpoznat protiprávnost svého jednání či je ovládat. Pro zbavení se trestní odpovědnosti nestačí, že osoba duševní poruchou trpí. Rozhodující je zde fakt, zda má tato porucha v době spáchání činu vliv na jeho rozpoznávací schopnosti v takové míře, že si neuvědomuje protiprávnost svého jednání, nebo jej činí nezpůsobilým v konkrétním případě své jednání ovládat. Soud nezjišťuje přičetnost pachatele jako takovou, ale pouze ve vztahu k určitému činu.

Vymezení trestných činů dle SZTOPO vychází na rozdíl od české úpravy z vymezení pozitivního. Trestní odpovědnost může vzniknout právnické osobě pouze u trestných činů taxativně uvedených v § 3. Ve srovnání s českou úpravou může být právnická osoba trestně odpovědná za citelně nižší počet trestných činů, než je tomu u nás. Zatímco dle české úpravy může být právnická osoba stíhána za trestné činy omezování osobní svobody, loupeže, vydírání i porušování domovní

⁶¹ Srov. Burda, E., Čentěš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol. *Trestný zákon. Všeobecná část. Komentár. I. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 50, 51.

svobody, SZTOPO nepřipouští vznik trestní odpovědnosti právnické osoby za žádný z těchto trestných činů.

7.2. Vybrané trestné činy

Trestné činy proti svobodě upravuje STZ v hlavě druhé, dílu prvním. Objekt a předmět ochrany vybraných trestných činů je představován svobodou pohybu, rozhodování, rozhodování v majetkové sféře a domovní svobodou a právem na její ochranu. Stejně jako v ČR jsou tato práva upravena na ústavní úrovni, a to Ústavou Slovenské republiky (460/1992 Zb.) a Listinou základních práv a svobod (23/1991 Zb.).

7.2.1. Obmedzovanie osobnej slobody

§ 183 STZ

„(1) Kto inému bez oprávnenia bráni užívať osobnú slobodu, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) z osobitného motívu,

c) ako verejný činiteľ,

d) na chránenej osobe, alebo

e) a spôsobí ním väčšiu škodu.

(3) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo

b) a spôsobí ním značnú škodu.

(4) Odňatím slobody na dvanásť rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním smrť viacerých osôb,

b) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu, alebo

c) ako člen nebezpečného zoskupenia.“

Jednání naplňující znaky trestného činu omezování osobní svobody v jeho základní formě je definováno shodně s českou právní úpravou, tedy jako neoprávněné bránění užívat osobní svobody ve smyslu svobody pohybu jiné osobě. Rozdíl zde však spočívá v úpravě trestní sazby, jakou lze pachateli za tento

čin uložit. Zatímco v ČR je možné pachateli uložit za takové jednání trest odnětí svobody až na dvě léta, slovenská úprava nejenže upravuje minimální hranici trestní sazby na šest měsíců, ale také maximální sazba činí o jeden rok více, tedy tři roky.

Úprava kvalifikovaných skutkových podstat se již podstatně liší od úpravy české. Rozdíly spočívají nejen v jiném složení kvalifikačních znaků, které podmiňují použití vyšší trestní sazby, ale zejména ve výši trestních sazeb.

Závažnějším způsobem jednání dle § 183 odst. 2 písm. a) se rozumí některý ze způsobů uvedených v § 138 (např. se zbraní, násilím, pohrůzkou bezprostředního násilí nebo jiné těžké újmy, využitím tísně, nezkušenosti, podřízenosti apod.).

Spácháním činu ze zvláštního motivu dle písm. b) se rozumí spáchání na základě některé z pohnutek taxativně uvedených v § 140. Mimo jiné sem také spadá spáchání trestného činu v úmyslu zakrýt nebo ulehčit jiný trestný čin (srov. § 171 odst. 2 TZ) nebo spáchání na základě rasového, národnostního či náboženského motivu [srov. § 171 odst. 3 písm. b) TZ].

Koho zákon rozumí veřejným činitelem dle § 183 odst. 2 písm. c) taxativně vymezuje v § 128 odst. 1. Jedná se zejména o prezidenta Slovenské republiky, soudce, členy vlády, poslance, státní zaměstnance a další osoby, které zastávají funkci v orgánu veřejné moci.

Kvalifikační znak dle § 183 odst. 2 písm. d) spočívá ve spáchání trestného činu omezování osobní svobody na chráněné osobě. Chráněnou osobou se dle § 139 rozumí dítě, tedy osoba mladší osmnácti let, pokud nenabyla plnoletost dříve, těhotná žena, blízká osoba (příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a vzájemně blízké osoby, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá právem pociťovala jako újmu vlastní⁶²), osoba odkázaná na pachatele výživou, výchovou, hmotným zabezpečením nebo péčí, osoba vyššího věku (starší šedesáti let), osoba stížená tělesnou nebo duševní chorobou, osoba požívající ochrany podle mezinárodního práva, veřejný činitel, svědek, znalec, tlumočník. Pro kvalifikaci jednání jako trestného činu omezování osobní svobody na chráněné osobě je nutné, aby byl trestný čin spáchán v souvislosti s postavením, stavem nebo věkem této osoby.

⁶² Srov. § 127 odst. 4 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění neskorších předpisov.

Pro určení hranice výše škody vychází zákon z § 125 odst. 1. Větší škodou dle § 183 odst. 2 písm. e) se na základě zmíněného ustanovení rozumí škoda přesahující částku desetinásobku 266 eur, tedy přesahující částku 2660 eur.

Na sedm až dvanáct let bude potrestán pachatel, způsobí-li jednáním uvedeným v odst. 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo značnou škodu, kdy značnou škodou je částka dosahující minimálně 26 600 eur (§ 125 odst. 1).

Způsobí-li pachatel svým jednáním smrt více osob, škodu velkého rozsahu nebo se dopustí trestného činu omezování osobní svobody jako člen nebezpečného seskupení, může mu být uložen trest odnětí svobody na dvanáct až dvacet pět nebo na doživotí.

Smrtí více osob se rozumí smrt nejméně tří osob.⁶³

Na základě již zmíněného § 125 odst. 1 pro určení hranice výše škody se škodou velkého rozsahu rozumí škoda dosahující minimálně pětisetnásobku částky 266 eur.

Nebezpečným seskupením se rozumí zločinecká nebo teroristická skupina.⁶⁴

7.2.2. Lúpež

§ 188 STZ

„(1) Kto proti inému použije násilie alebo hrozbu bezprostredného násilia v úmysle zmocniť sa cudzej veci, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.

(2) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a bezprostredne ním ohrozí život alebo zdravie viacerých osôb,

b) a spôsobí ním väčšiu škodu,

c) závažnejším spôsobom konania,

d) na chránenej osobe, alebo

e) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrt', alebo

b) a spôsobí ním značnú škodu.

(4) Odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

⁶³ § 143 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znený neskorších predpisov.

⁶⁴ § 141, tamtéž.

- a) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu,*
- b) a spôsobí ním smrť viacerých osôb, alebo*
- c) ako člen nebezpečného zoskupenia.“*

Trestný čin loupeže ve své základní formě je popsán shodně, jak jej popisuje TZ. Jednání pachatele zde spočívá v užití násilí nebo hrozby bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Jedinou odlišností dle odst. 1 je rozdílnost trestných sazeb, kdy TZ za takové jednání umožňuje uložit trest odnětí svobody na dvě léta až deset let.

Bezprostředním ohrožením života a zdraví více osob se jako kvalifikačním znakem dle § 188 odst. 2 písm. a) rozumí takové ohrožení, které bezprostředně směřuje k poruše na životě nebo zdraví alespoň tří osob. Jedná se zejména o případy, kdy pachatel užije násilí vůči více osobám a toto násilí je natolik intenzivní, že bezprostředně ohrožuje život a zdraví těchto osob.

K pojmu větší škoda viz 7.2.1.

K pojmu závažnější způsob konání 7.2.1.

K pojmu chráněná osoba viz 7.2.1.

K pojmu zvláštní motiv viz 7.2.1.

Na deset až patnáct let je možné odsoudit pachatele, naplní-li některý z kvalifikačních znaků uvedených v odst. 3., tedy způsobení těžké újmy na zdraví, smrti nebo značné škody. K pojmu značná škoda viz 7.2.1.

Poslední kvalifikovaná skutková podstata spočívá na kvalifikačních znacích shodných v případě trestného činu omezování osobní svobody. Patří sem způsobení škody velkého rozsahu, smrti více osob nebo spáchání činu jako člen nebezpečného seskupení (viz 7.2.1). Také zde je možné uložit pachateli trest v rozmezí patnácti až pětadvaceti let nebo trest odnětí svobody na doživotí. Oproti české úpravě se jedná o citelně přísnější trestání. Nejvyšší sazbou za trestný čin loupeže dle TZ je osmnáct let odnětí svobody, a to v případě, že pachatel svým jednáním způsobí smrt jiné osoby.

Na trestný čin loupeže (ve formě základní i kvalifikované) se vztahuje ustanovení o obligatorním uložení trestu odnětí svobody na doživotí dle § 47 odst. 2 STZ. Soud uloží pachateli trest odnětí svobody na doživotí, pokud jej odsuzuje za dokonání trestný čin loupeže dle § 188 odst. 1 až 4 za splnění následujících podmínek:

- Pachatel se v minulosti minimálně dvakrát dopustil některého z trestných činů taxativně uvedených v § 47 odst. 2, a to minimálně ve stádiu pokusu.

- Za tyto trestné činy byl již potrestán nepodmíněným trestem odnětí svobody.
- Uložení trestu odnětí svobody na doživotí vyžaduje ochrana společnosti.
- Není naděje na nápravu pachatele uložením trestu odnětí svobody ve výměře do pětadvaceti let.

Nejsou-li splněny poslední dvě podmínky, uloží soud takovému pachateli trest odnětí svobody na dvacet pět let, nebrání-li tomu okolnosti hodné zvláštního zřetele. I v případě, že zde takové okolnosti jsou, však nemůže soud takovému pachateli uložit trest odnětí svobody pod dvacet let. Ustanovení § 47 odst. 2 představuje zásadu „tříkrát a dost“.

7.2.3. Vydieranie

§ 189 STZ

„(1) Kto iného násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až šesť rokov.

(2) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) na chránenej osobe,

c) z osobitného motívu, alebo

d) a spôsobí ním väčšiu škodu.

(3) Odňatím slobody na desať rokov až dvadsať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo

b) a spôsobí ním značnú škodu.

4) Odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví viacerým osobám alebo smrť viacerých osôb,

b) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu, alebo

c) ako člen nebezpečného zoskupenia.“

Objektivní stránka trestného činu vydírání dle § 189 odst. 1 spočívá na stejném základě, jako v české právní úpravě. Jednání pachatele zde spočívá v nucení jiné osoby něco konat, opominout nebo trpět, a to za použití násilí, pohrůžky bezprostředního násilí nebo jiné těžké újmy. Zatímco TZ umožňuje za takové jednání uložit pachateli trest odnětí svobody v rozmezí šesti měsíců až

šesti let nebo peněžitý trest, STZ stanovuje na tento trestný čin v jeho základní formě trest odnětí svobody na dva roky až šest let.

Trestem odnětí svobody na čtyři až deset let může být potrestán pachatel, jedná-li se o závažnější způsob jednání (viz 7.2.1), spáchá-li tento čin na chráněné osobě (viz 7.2.1), ze zvláštního motivu (viz 7.2.1) nebo způsobí-li tímto jednáním větší škodu (viz 7.2.1).

Kvalifikačními znaky dle § 189 odst. 3 písm. a) je způsobení těžké na zdraví nebo smrti, a to jedné či dvěma osobám. K pojmu značná škoda viz 6.2.1.

Znaky poslední a nejpřísněji trestané kvalifikované skutkové podstaty dle § 189 odst. 4 jsou téměř shodné s předchozími dvěma trestnými činy. Zde se navíc objevuje způsobení těžké újmy na zdraví na více, tedy minimálně třech, osobách.

Trestný čin vydírání dle § 189 odst. 2 až 4 je také jedním z trestných činů spadajících pod ustanovení § 47 odst. 2 o obligatorním uložení trestu odnětí svobody na doživotí (více viz 7.2.2).

7.2.4. Porušovanie domovej slobody

§ 194 STZ

„(1) Kto neoprávnene vnikne do obydlia iného alebo tam neoprávnene zotrvá, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania,

b) prekonaním prekážky, ktorej účelom je zabrániť vniknutiu,

c) najmenej s dvoma osobami, alebo

d) z osobitného motívu.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2

a) voči chránenej osobe, alebo

b) ako člen nebezpečného zoskupenia.“

Objektivní stránka trestného činu porušování domovní svobody je ve své základní skutkové podstatě shodná s českou právní úpravou. Jako u jediného z vybraných trestných činů zde také STZ uvádí shodnou trestní sazbu jako TZ. Složení kvalifikovaných skutkových podstat a trestní sazby za jejich naplnění se však již od české právní úpravy odlišují. Až na osm let může být potrestán pachatel, který se dopustí zmíněného činu na chráněné osobě (viz 7.2.1.) či jako

člen nebezpečného seskupení (viz tamtéž). Oproti české právní úpravě se tedy jedná o bezesporu přísněji trestaný čin s podrobněji specifikovanými kvalifikačními znaky.

8. Náměty de lege ferenda

8.1. K právní úpravě

První věcí, která mne v souvislosti s touto kapitolou napadla a nad kterou jsem se zamýšlela již v minulosti, je otázka věkové hranice trestní odpovědnosti. S postupem času se pomalu, ale jistě, mění rychlost dospívání. Ačkoli já sama jsem mladým člověkem, ve srovnání s dnešními dětmi a mládeží shledávám veliké rozdíly oproti mně a mým vrstevníkům ve školních a středoškolských letech. V dnešní době se velice často setkáváme s kriminalitou nejen mládeže, ale i dětí. Dle mého názoru by bylo vhodné snížit hranici trestní odpovědnosti na čtrnáct let, jako je tomu na Slovensku. Snížení věkové hranice by se nemuselo týkat všech trestných činů, pro některé trestné činy by mohla zůstat zachována stávající hranice patnácti let. Ve vztahu k prvním hlavám zvláštní části TZ týkajícím se ochrany základních práv a svobod bych však snížení této hranice považovala za žádoucí. Osoba, která dosáhla věku čtrnácti let a je duševně zdravá, si již dobře uvědomuje protiprávnost a možné následky svého jednání. Trestná činnost je pak často páchána s tím, že pachatel si je vědom své beztrestnosti a spoléhá na ni. Co se týče vybraných trestných činů, tedy omezování osobní svobody, loupeže, vydírání a porušování domovní svobody, musí si i pachatel mladší patnácti let uvědomovat, že dělá něco, co se dělat nesmí. A pachatel, který si je této skutečnosti vědom, by měl být za své jednání potrestán. Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti by dle mého názoru plnilo také preventivní funkci a mohlo by přispět k omezení kriminality páchané dětmi a mládeží.

K zamyšlení mne přivedla také výměra trestů, které je možné za vybrané trestné činy uložit, a rozdíly mezi nimi. Konkrétně se jedná o srovnání trestných činů loupeže dle § 173 odst. 1 a vydírání dle § 175 odst. 1. Oba trestné činy spočívají ve snaze pachatele ovlivnit jednání poškozeného, čímž zasahují do jeho svobody rozhodování. Zatímco v případě loupeže je úmyslem pachatele a tedy i účelem jeho jednání zmocnit se cizí věci, v případě vydírání se může jednat o celou řadu jiných věcí, ke kterým se pachatel snaží poškozeného přinutit, přičemž se může jednat o více zavrženíhodné motivy, než je „pouhý“ úmysl zmocnit se cizí věci. Trestný čin vydírání může pak zanechat na psychice poškozeného mnohem větší škody, než stane-li se obětí loupeže. Přesto horní hranice trestu odnětí svobody za trestný čin loupeže dle § 173 odst. 1 přesahuje tuto hranici u trestného činu vydírání dle § 175 odst. 1 o celých šest let. Problém zde shledávám

ve značně obecném vymezení trestného činu vydírání. Zatímco trestný čin loupeže je vymezen jako specifické jednání s úmyslem zmocnit se cizí věci, trestný čin vydírání je pojat velice široce. Snaha přinutit jiného, aby něco konal, opominul nebo trpěl za použití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy, může být vykládána různými směry, od poměrně banálních případů až po ty velice závažné a nebezpečné. Skutková podstata trestného činu vydírání by proto mohla být blíže specifikována.

8.2. K možnostem prevence

Je všeobecně známou skutečností, že lepší, než řešit trestné činy již spáchané, je zaměřit se na prevenci kriminality tak, aby k páchání trestné činnosti docházelo co možná nejméně. V případě trestných činů loupeže a porušování domovní svobody je jednou z možností např. posílení policejních hlídek v oblastech, kde k této trestné činnosti často dochází. Každé město má své všeobecně známé rizikové oblasti, kde k loupežím nebo vloupáním dochází častěji, než v jiných částech. V takovém případě by se však jednalo o možnou prevenci pouze zlomku z těchto trestných činů. K plošné prevenci by však mohla velikou měrou přispět zejména opatrnost potencionálních obětí (kterou může být kdokoli). Pomoci by mohl apel na veřejnost např. pomocí televizních či internetových spotů. Lidé by se měli vyvarovat pohybu přes neosvětlená a opuštěná prostranství a raději si vybírat osvětlené cesty, kde se pohybuje více lidí, byť by se jednalo o delší cestu. V případě, že již je nutné pohybovat se v potencionálně nebezpečném prostředí, neměli by poslouchat muziku ze sluchátek, telefonovat, pracovat s telefonem apod., ale věnovat pozornost svému prostředí. K prevenci v případě trestného činu porušování domovní svobody by mohly přispět zejména investice do kvalitních zabezpečovacích zařízení (bezpečností dveře apod.). Pachatele může často odradit, pokud je vniknutí do domu ztíženo. Dále je samozřejmě důležité nepouštět do domu cizí či podezřelé osoby. V případě, že pak někdo odmítá opustit obydli osoby i přes její výslovný příkaz, neváhat kontaktovat policii.

Co se týče trestných činů omezování osobní svobody a vydírání, velice nemile mne překvapilo, kolik lidí z mého bezprostředního okolí některou z těchto situací zažilo a neoznámilo. Jedním z důvodů bylo to, že ani nevěděli, že se stali obětí trestného činu. V drtivé většině případů byl pachatelem někdo z jejich rodiny, partner či známý. Také zde by jistě prospěla osvěta potencionálních obětí, aby si uvědomily, že takové jednání není v pořádku a jedná se o trestný čin.

V případě loupeže či porušování domovní svobody lidé zpravidla vědí, že je jednání pachatele trestné, a tento čin také zpravidla oznámí, a to proto, že zde ve většině případů vystupuje určitá hmotná ztráta (věc odcizená při loupeži, poničený či ukradený majetek při vloupání apod.). Jakmile však dojde k zásahu do „pouhých“ práv a svobod, které nemají hmotný a penězi měřitelný základ, velká část činů neoznámí. Často je důvodem také necitlivý přístup policie. Lidé pak raději „zametou celou záležitost pod koberec“, než se vystavovat nepříjemným výslechům. Jistě by tedy nebylo na škodu také pravidelné vzdělávání orgánů činných v trestním řízení (zejména pak příslušníků policie) v oblasti psychologie, jednání s lidmi a přístupu k poškozeným. Kdyby veřejnost získala větší důvěru k těmto orgánům, nebránila by se oznamování trestných činů, což by se odrazilo také na frekvenci jejich páchaní. Pachatelé jsou si (zejména v případě omezování osobní svobody či vydírání) dobře vědomi toho, že je velká naděje, že jejich čin zůstane neoznámen, zejména je-li poškozeným příbuzný, partner či známý.

Já sama vnímám právě prevenci jako nejvhodnější možný prostředek, kterým by se dala stávající situace v dané problematice vylepšit. Právě prevence představuje ten prostředek, pomocí kterého by mohlo být zabráněno nezměrnému množství spáchaných trestných činů. Samotná nutnost použití právní úpravy je již znakem toho, že vše ostatní selhalo.

9. Závěr

Trestné činy, které byly předmětem této práce, jsou (bohužel) velice často se objevujícími trestnými činy, jejichž pachatelem i obětí může být každý z nás. Jejich nebezpečí spočívá zejména v negativním působení na lidskou psychiku, jehož následky si může člověk nést po celý život. Takové činy zasahují do lidské svobody, fyzické i duševní integrity, což může mít (a často také má) mnohem bolestivější následky než například majetková ztráta. Práce poskytuje náhled do základní úpravy zákonem chráněných práv a svobod, které tvoří objekty vybraných trestných činů. Dále je popsána systematika právní úpravy se stručným náhledem do problematiky v případě mladistvých pachatelů a trestní odpovědnosti právnických osob a vysvětleny základní pojmy používané v souvislosti s trestnými činy.

Hlavním cílem této práce bylo zejména osvětlit základní podstatu trestných činů omezování osobní svobody, loupeže, vydírání a porušování domovní svobody tak, aby byla dostatečně srozumitelně a jasně vyjádřena včetně skutečností odlišujících tyto trestné činy od jiných trestných činů. Důležité je také umět odlišit tyto činy vzájemně mezi sebou (např. loupež x vydírání) a umět posoudit, kdy je určité jednání za hranicí zákona.

Kapitola šestá pak poskytuje přehled o možných způsobech trestání za vybrané trestné činy, zejména se zaměřením na trest odnětí svobody, který se objevuje jako zákonný trest u všech vybraných trestných činů.

Srovnání se slovenskou právní úpravou ukazuje, že ačkoli je Slovenská republika našim sousedem, se kterým jsme svého času tvořili jeden stát, právní úprava dané problematiky je zde překvapivě rozdílná. Ačkoli jsou skutkové podstaty vybraných trestných činů ve své základní formě formulovány shodně, můžeme zde vidět značný rozdíl nejen v úpravě a systému úpravy skutkových podstat kvalifikovaných, ale také ve výměrách trestních sazeb. To, do jaké míry jsou tyto sazby příliš přísné či naopak vhodnější, je věcí názoru každého z nás a mohlo by být předmětem sáhodlouhých diskuzí. Osobně se však mohu plně ztotožnit s věkovou hranicí trestní odpovědnosti čtrnácti let, jak ji upravuje STR.

Náměty de lege ferenda vyjadřují můj osobní náhled na předmětnou problematiku. Jak však vyplývá z historie, právní úprava je věcí značně proměnlivou. Je proto mimořádně důležité zaměřit se zejména na prevenci, aby klasifikace a postup dle právní úpravy musel být použit pokud možno co nejméně.

Resumé

Human rights and freedoms and to guarantee their protection by the state is one of basic features of a democratic rule of law. Every person is the holder of rights to their personal freedom, freedom of movement, decision making, thought, religion and many others. It is the task of the state to guarantee the provision of protection of these rights and the opportunity to reach them. One of the ways of these rights protection is protection at the criminal level, involving the detection, prosecution and punishment of such crimes which encroach on the performance of selected individual rights and freedoms. The purpose of the punishment of offenders is not only punishment and educational influence on the actual perpetrators, but in particular the protection of society against socially harmful deeds through prevention, which involves exposure to potential offenders.

This thesis deals with selected crimes against freedom, that is restriction of personal liberty, robbery, extortion and violation of house freedom. This selection is not random. For these crimes I decided to focus because in our society occur very often and each one of us may become their victims. Likewise, the perpetrator of such an act can be held criminally liable any person without the requirement of special features or eligibility. The purpose of the first chapter is to briefly outline the development of criminal law after the formation of the independent Czechoslovak Republic until now. Especially attention is paid to the Criminal Codes of 1950 and 1961, in particular the adjustment of selected crimes against freedom. The second chapter explains the basic concepts of criminal law relating to the issue, especially the concept of the crime, its general characteristics and developmental stages. The third chapter provides a comprehensive overview of current legislation, when attention is paid to regulation of specific rights and freedoms constituting the object of selected crimes on constitutional and international level and the inclusion of selected crimes in the scheme of special section of the Criminal Code. Attention is also paid to legislation in the case of juvenile offenders and legal persons. The work includes analysis of basic and qualified constituent elements selected crimes and their relations with other crimes. The following chapter gives an overview on the punishment of crimes with a focus on imprisonment and a fine. This thesis also provides an insight into the treatment of the issue in Slovakia and its comparison with Czech adjustment. Finally, the thesis deals with future legal regulations, with a particular focus on the prevention of the commission of criminal activity.

Seznam pramenů a literatury

Právní předpisy:

Mezinárodní smlouvy:

Úmluva o ochraně základních práv a svobod ze dne 4. listopadu 1950, ve znění protokolů č. 11 a 14, dostupné na http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf.

Zákony:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění neskorších předpisů.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2016 Z.z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění neskorších předpisů.

Odborná literatura:

Česká:

Drašík, A. a kol. *Přehled judikatury Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti II*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2009, 288 s.

Drašík, A. a kol. *Trestní zákoník: Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 1490 s.

Chmelík, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Linde, 2009, 292 s.

Chmelík, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Praha: Linde, 2010, 367 s.

Gerloch, A. a kol. *Ústavní systém České republiky. Základy českého ústavního práva*. Praha: Prospektrum, 1994, 240 s.

Jánošíková, P. a kol. *Mezníky českých právních dějin*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 208 s.

Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, 976 s.

Jelínek, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, 1280 s.

Jiříček, P., Marek, T. *Řešení bagatelních deliktů*. Praha: Leges, 2014, 128 s.

Kuchta, J. a kol. *Kurs Trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2009, 656 s.

Pavlíček, V. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. II. díl. Práva a svobody*. 2. vydání. Praha: Linde, 2002, 1164 s.

Šámal, P. a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 820 s.

Šámal, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer a. s., 2014, 1040 s.

Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§ 140 – 421)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1213 s.

Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář. I. díl*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 742 s.

Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. *Trestní zákon. Komentář. II. díl*. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 1011 s.

Vantuch, P. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011*. Praha: Anag, 2011, 1368 s.

Vojáček, L. a kol. *České právní dějiny*. 2 vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 694 s.

Wagnerová, E. *Listina Základních a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2012, 906 s.

Zahraniční:

Burda, E. a kol. *Trestný zákon. Všeobecná část. Komentár – I. diel*. Praha: C. H. Beck, 2010, 1106 s.

Burda, E. a kol. *Trestný zákon. Osobitná část. Komentár – II. diel*. Praha: C. H. Beck, 2011, 1568 s.

Odborné články:

Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. Praha: IMPAX, spol. s r. o., 2009, 10, s. 22.

Herczek, J. Zavinění a omyl v novém trestním kodexu. *Bulletin advokacie*. Praha: IMPAX, spol. s r. o., 2009, 10, s. 52.

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 1964, sp. zn. 7 Tz 33/64.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 1968, sp. zn. 7 Tz 32/68.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 8. 1970, sp. zn. 6 Tz 24/70.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 7. 1978, sp. zn. 7 Tz 33/78

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 1979, sp. zn. 11 To 17/79

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 1980, sp. zn. 7 Tz 57/79.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 1981, sp. zn. 7 Tz 44/80.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 1. 1988, sp. zn. 5 Tz 20/87.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 1987, sp. zn. Tzv 29/87.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 1988, sp. zn. 5 Tz 37/88.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 1990, sp. zn. 6 Tz 10/90.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 5. 1991, sp. zn. 3 To 19/91.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 179/96.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 4 Tz 149/1999.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2000, sp. zn. 3 Tz 188/2000.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 249/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 6. 2010, sp. zn. 7 Tdo 633/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 749/2010 – I.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 11 Tdo 587/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1602/2010.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 8 Tdo 98/2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 4 Tdo 94/2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 8 Tdo 440/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1205/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1239/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1269/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 8 Tdo 137/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2015, sp. zn. 8 Tdo 551/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. 4 Tdo 724/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 8 Tdo 898/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. 7 Tdo 871/2016.